

Velikonočne napovedi italijanskih listov:

Sovjetski zunanji minister Molotov naj bi danes obiskal Berlin

Namen njegovega obiska so politična in vojaška posvetovanja ter poskus za zблиžanje med Italijo in Sovjeti

London, 23. marca. o. Iz Rima poročajo, da bo danes prispel sovjetski zunanji minister Molotov v Berlin. Molotova bodo spremljali diplomati in vojaški svetovalci. V političnih krogih računajo z zelo važnimi posveti med nemškim zunanjim ministrom von Ribbentropom in Molotovim, ni pa izključeno, da ne bo temu sestanku prisostvoval tudi italijanski poslanik v Berlinu. Po vsej priliki gre za vojaška posvetovanja in morebitne vojaške ukrepe obeh držav. Sodiijo tudi, da bosta Ribbentrop in Molotov skušala zblížiti Sovjetsko Rusijo z Italijo.

Rim, 23. marca. m. Italijanski politični krogi z veliko pozornostjo zasledujejo novi razvoj nemško-sovjetskih odnosov. Časopise s tem v zvezi napoveduje bližnji obisk sovjetskega komisarja za zunanje zadeve Molotova v Berlinu. Molotov bo prišel v Berlin z velikim spremstvom, v katerem bodo politični, gospodarski in vojaški strokovnjaki. Ob tej priliki bosta Hitler in Molotov, kakor so italijanski politični krogi prepričani, načela vprašanje Italije in Rusije o razmerju med Italijo in Rusijo in o ožjem sodelovanju med temi tremi avtarktičnim državami. Toda brez ozira na ugiibanja menijo italijanski politični krogi, da bo ta sestanek materialno in moralno ojačil Nemčijo.

London, 23. marca. o. Reuter poroča: Po evropskih prestolnicah krožijo razna ugiibanja o tem, kaj bodo prinesli velikonočni prazniki. Povod za ta ugiibanja je dala vest iz Stockholma, da bo za veliko noč obiskal sovjetski zunanji minister Molotov Berlin. Bruseljski radio je objavil vest, da politični krogi v Berlinu verujejo, da bo sestanku med Hitlerjem in Mussolinijem na Brennerju kmalu rodil drugo »važno« diplomatično demonstracijo, da pa so pre-

zgodnji glasovi o nekaki trojni zvezi med Sovjeti, Nemčijo ter Italijo. Tako izjavo je neka nemška visoka politična osebnost dala dopisniku belgijskega poročevalskega urada.

Berlin, 23. marca. m. Tukajšnji sovjetski krogi izjavljajo, da je kaj malo verjetno, da bi Molotov v kratkem obiskal Berlin. Razlogi za to so tehničnega značaja, ker ima Molotov dosti dela z upravnimi posli, ki so v zvezi z delom predsednika sveta ljudskih komisarjev. Pa tudi z nemške strani pravijo, da ni v načrtu noben obisk Molotova in da zato v Berlinu tudi ni nobenih priprav za tak obisk.

Francosko-angleško-turški vojaški posveti v Siriji

Pri sejah sodelujejo tudi turški vojaški odposlanci iz balkanskih držav

Carigrad, 23. marca. o. Turška vlada je nenadno poklicala domov 9 turških parnikov, ki plovejo po Sredozemskem morju, naj se nemudoma vrnejo v domača pristanišča. Razloga za ta sklep ne navajajo nobenega.

Dalje je turška vlada poklicala svoje vojaške odposlance pri poslanstvih v balkanskih državah. Ti odposlanci so morali odpotovati v francosko Sirijo, kjer so se v mestu Aleppu začeli posveti med voditelji turške, angleške ter francoske vojske na Bliznjem vzhodu. Turški vojaški odposlanci iz balkanskih držav bodo sodelovali pri sejah kot svetovalci in bodo podali poročila o razpoloženju v balkanskih državah z ozirom na sedanjo vojno in o stanju balkanskih držav.

Ankara, 23. marca. m. Zadnje izjave turških vladnih ljudi glede pristranskih odnosov med Turčijo in Bolgarijo, so znova potrdile, da je razmerje med Bolgarijo in Turčijo pristransko in odlično, ker je tudi bolgarska vlada izjavila, da bo ostala trdno zvesta mirovni ideji. Te izjave turško časopise razlaga in pravi, da sestanek med Mussolinijem in Hitlerjem na Brennerju ni prav nič razbistril evropskega položaja. Zato se turško časopise sprašuje, kje bi moglo priti do odločilnega boja med vojskujočimi se državami, kajti vsi iščejo novo bojišče drugod. V Turčiji prevladuje prepričanje, da se vojni požar ne bo razvnel na Bliznjem Vzhodu, niti ne na Balkanu. Tako je še vedno nerešeno vprašanje, kje bo prišlo v sedanji vojni do odločilnega spopada.

Nova francoska vlada napoveduje poostreitev vojne proti Nemčiji

Toda pri prvem glasovanju v zbornici je dobila samo 1 glas večine

Pariz, 23. marca. o. Nova francoska vlada se je včeraj predstavila poslanski zbornici. Ob začetku seje je imel predsednik Reynaud govor, v katerem je dejal med drugim:

»Francija je stopila v totalno vojno. Sovražnik je močan, organiziran, odločen, vzgojen za vojaške namene in navajen, da zna usmeriti vso ljudsko delavnost za doseg zmag. Podprt z izdajo Sovjetov prenaša boj na vsa poprišča in združuje vse udarce, katere zadaja z neko vrsto rušilnega genija, pri čemer mi zelo dobro razločujemo tisto, kar je veliko, pa tudi tisto, kar je istočasno gnusno. Iz samega dejstva, da gre za vsestransko vojno, izvira, da se nahaja na kocki vse. Zmagati, pomeni rešiti vse. Podležiti, pomeni izgubiti vse, gospoda. Skupščina je kot izraz narodovih čustev pretehtala vsa ta dejstva v vsej njihovi obsežnosti. Zato vlada, katere se vam danes predstavlja, nima drugega razloga za obstoj in ga tudi drugega ne bo imela, razen tega: zbuditi in zbrati vse francoske sile in jih voditi za borbo in zmago in za zlom izdajstva, pa naj pride od katere koli strani. Z našim zaupanjem in z vašo podporo bomo izvršili to nalogo. Če nam bo potrebna še druga podpora, se bomo morali opreti samo na ogromne vire domovine in imperija, morali bomo pogledati v oči naše divne zaveznike ter pokazati hrabrost našega naroda, delavnost naših delavcev in kmetov, moč naših armad, polet naših vojakov, sposobnost njihovih vodij — in končno mislimo tudi na večni genij Francije.«

Po predsednikovem govoru je bilo nekaj interpelacij, za tem pa je bilo glasovanje o zaupnici novi vladi. Za vlado je glasovalo 268, proti njej 156 poslancev, vzdržalo pa se je glasovanje 111 poslancev, tako, da je vlada dobila samo en glas večine. Zaradi tega so se razširile govorice, da bo še sinoči Reynaud odstopil, kar pa se ni zgodilo. Seje zbornice so bile odložene za 10 dni in je verjetno, da bo nova vlada ostala vsaj do tedaj.

Za danes dopoldne je Reynaud sklical sejo ožje vojne vlade, na kateri so razpravljali o najvažnejših novih ukrepih za poostreitev vojne.

Veliko povečanje italijanske redne vojske

Rim, 23. marca. o. Zbornici je bil predložen zakon o povečanju italijanske armade v evropski Italiji. Število armad italijanske vojske bo zvišano od 18 na 18 armadnih zborov. Ustanovljenih je 6 novih armadnih poveljstev, med njimi eno v Zadru, drugo za Istro, tretje pa na otoku Elbi, ki predstavlja najbolj izpostavljeno italijansko točko proti Franciji. Zakon obsega natančne podatke o novem številu enic pri posameznih vrstah orožja. Iz njega je razvidno n. pr., da ima Italija danes natančno dvakrat toliko topništva, kakor ga je imela v svetovni vojni.

V številu 18 armadnih zborov je ena motorizirana armada, ena oklopna armada, 2 brzi armadi, eno višje poveljstvo alpskih čet, 54 pehotnih divizij, 2 motorizirani diviziji, tri oklopne divizije, tri hitre divizije, pet alpskih divizij itd. V zvezi se tem se bo zvišalo tudi število višjih častnikov.

Po 6 mesecih so ga našli - v Dravi

Maribor, 22. marca. Danes dopoldne so nekateri ljudje iz vasi Zrkovci na desnem bregu Drave zagledali v sredini struge reke na prodni nasipni obrisi nekega temnega predmeta, ki je vzbudil njihovo pozornost. Zdelo se je namreč od daleč, da leži v vodi človeško telo. Ker na zrkovskem bregu Drave ni bilo čolna pri roki, so o tem obvestili ljudi v St. Petru. Ti so odšli v čolno na omenjeno mesto ter res odkrili v Dravi truplo utopljenca. Spravili so ga na breg ter prenesli v šempetrsko mrtvašnico, obenem pa so bili obveščeni o tem domači orožniki in vodstvo bčine. Po obleki in po potezah obraza so v utopljenca spoznali pogrešana posestnika Jakoba Visočnika z Meljskega hriba. Skrivnost njegovega konca je bila sedaj pojasnjena. Našel je smrt v dravskih valovih. Pojavila pa se je obenem druga uganka: truplo najdenega Visočnika je bilo namreč zelo dobro ohranjeno, izginil pa je od doma že 8. novembra, torej pred skoraj pet meseci. Znano pa je, da se človeško telo v vodi zelo hitro razkaja ter bi moralo v petih mesecih popolnoma razpasti. Posestnik Visočnik je živel na Meljskem hri-

Česelo Alelujo

želi vsem naročnikom in prijateljem

»SLOVENSKI DOM«

Vesti 23. marca

Ogromne množice ljudi so se udeležile velikonočnih obredov v cerkvi sv. Petra v Rimu. Prisostvovalo jim je tudi veliko tujih romarjev.

Nemški in angleški tisk se še vedno prerekata o tem, kakšna škoda je povzročil zadnji napad angleških letal na otok Sylt. Nemci dokazujejo, da ni bilo nobene škode, Angleži pa trdijo, da je bila velika.

Norveška vlada bo spet protestirala pri nemški vladi, ker nemške podmornice še naprej potaplajo norveške parnike, tudi če ne vozijo v oboroženem angleškem in francoskem spremstvu. Nemci so pred kratkim dali Norveški zagotovilo, da ne bodo potapljali njenih ladij, če bodo plule same.

Snočnje francosko vojno poročilo pravi, da ni bilo na bojiščih nič posebnega.

V boju med enim angleškim in dvema nemškimi blizu holandsko-nemške meje včeraj, se je angleško letalo moralo spustiti in je padlo na poplavljenem holandsko ozemlje. Oba letalca sta pri tem našla smrt.

Novo francosko vlado so na včerajšnji seji poslanske zbornice hudo napadli vsi desničarji, ki niso v vladi zastopani. Ti zamerijo Reynaudu, da je vzel v vlado nekatere socialiste, zlasti Blanchoja, ki je znan po tem, da je kot svojecasni podtajnik za vojno mornarico zadrževal vsa dela za povečanje mornarice in omogočal komunistično agitacijo med mornarji. Razen tega pa so se socialisti umazali tudi s tem, ker je bil bivši tajnik socialističnega voditelja Bluma, Amourelle, v službi nemškega vojnustva in je prodajal Nemcem vse stenografske zapisnike vladnih sej tedaj, ko je bil Blum kot voditelj ljudske fronte predsednik vlade, Amourelle pa pri sejah zapisnikar.

Uradno glasilo sovjetske vlade »Pravda« spet zavrača vse vesti, da bi Rusija imela kake nove načrte proti Finski in drugim državam na evropskem severu. Verodostojnost tega uradnega rdečega lista je dovolj izpričana, saj je n. pr. dva meseca po začetku vojne s Finci še vedno zanikaval, da da bi bili boljševiki v vojni s Finsko.

Nemška vlada je izdala poročilo, v katerem zavrača vesti, da bi mislil gospodarski minister dr. Funk odstopiti zaradi nasprotstev, ki so izbruhnili med njim in med maršalom Goeringom kot gospodarskim diktatorjem.

Nemčija ni romunski vladi izročila ultimata, v katerem naj bi trdila, da ne bo več prenašala neprestanih sprememb v romunskem gospodarstvu in da si bo preskrbo iz Romunije zagotovila z drugimi sredstvi. Tako vsaj trdi uradno romunska vlada.

Francoski senat je včeraj soglasno sprejel zakon o novih vojnih izdatkih v letu 1940.

Nova francoska vlada pomeni šele pravo napoved vojne proti Nemčiji, zakaj v njej imajo glavno besedo vojni hujšakci, katerih cilj je uničenje Nemčije. Tako sodi nemški tisk.

Če bo Sovjetska Rusija še naprej nasprotovala obrambni zvezi med severnimi državami, bo s tem dokazala, da ima nove osvojevalne namene proti tem državam. To njeno stališče je zelo čudno, saj se je v mirovni pogodbi s Finsko obvezala, da se ne bo mešala ne v finsko notranjo ne v zunanjo politiko. Tako menijo v finskih političnih krogih.

Nemčija je dala Italiji poročilo, da jo bo preskrbel z vsem premogom, kar ga Italija potrebuje iz tujine, to je 12 milijonov ton. Za prevoz te množine po kopnem bi bilo potrebnih vseh šest železniških prog, ki drže iz Italije čez Svico in čez Avstrijo v Nemčijo. Dnevno bi moralo peljati po vsaki progi 50 vlakov, kar pa bo težko izvedljivo, če že zaradi drugega ne, zaradi tega, ker nimata ne Italija, ne Nemčija zadosti tovornih vagonov na razpolago.

Anglija in Francija sta z mirom med Finci in Rusijo doživeli poraz, ki bo povzročil, da se bo vojna omejila zgolj na zahod. Nemci sicer ne bodo mogli predreti Maginotove črte, Francozi in Angleži pa tudi ne bodo udarili iz nje, sodi vodilni italijan. dnevnik »Popolo d'Italia«.

Romunski kralj Karol je včeraj imel v senatu govor, v katerem je dejal, da Romunija nima nobenih zahtev do svojih sosed in da želi z njimi živeti v miru, o čemer priča obisk romun. finančnega ministra v Sofiji ter drugi dokazi. Glavni politični cilj Romunije je ohranitev državne celotnosti in nedotakljivosti.

bu. Včasih je mož precej pil, zadnje čase pa se je alkoholu čisto odrekel. Bil pa je nekam zmešan in zaradi tega se domači niso niti dosti čudili, ko je 8. novembra lanskega leta ob 2 ponoči nenadoma zapustil čisto tiho svoj dom in izginil neznanokam. Domači so preč mislili, da se bo spet povrnil, toda ker le ni bilo nobenega glasu od njega, so ga začeli iskati. Prijavili so njegov odhod od doma tudi orožnikom. Vse iskanje pa je bilo zaman. Potem so se obrnili na nekega jasnovidca, ki naj bi jim iz pisave pogrešanega raztolmačil, kje se nahaja. Ta jih je pomiril, češ da je Visočnik še pri življenju in da je odšel nekam na jug. Sedaj pa je najdba njegovega trupla v Dravi razjasnila skrivnost. Vprašanje je samo, ali je Visočnik odšel takoj po odhodu od doma v Dravo, ali pa je živel kje drugje nekaj časa ter si šele nedavno končal življenje.

Finci so izročili Hangoe Sovjetom

Helsinki, 23. marca. o. O polnoči je prišlo v Hangoe 20 sovjetskih višjih uradnikov, ki so prevzeli upravo mesta. V Hangoeju, iz katerega se je izselilo vse civilno prebivalstvo, je ostal samo vojaški poveljnik s svojim štabom, da je lahko uradno izročil mesto boljševikom. Službeno poročajo, da so Finci zgubili v finsko-sovjetski vojni 15.000 vojakov. Zaradi tega izgub je 9000 žen odvedelo, 25.000 otrok ostalo brez očetov. Pol milijona ljudi pa je izgubilo streho.

Z uveljavljanjem finsko-sovjetske mirovne pogodbe je finska vlada imenovala kot člane razmejne komisije prof. Bonsdorfa kot predsednika, dalje generala Apengrena, podpolkovnika Aminova in namestnika predsednika vlade Hakkela. Z deli pri razmejevanju bodo postopali po določbah pogodbe in začeli takoj, čim se čete umaknejo, da bi tako Finska dobila novo državno mejo.

Francoski gospodarski mirovni načrt

Washington, 22. marca. (Havas.) Za aprilsko številko ameriške revije »Atlantic Monthly« je napisal predsednik nove francoske vlade Paul Reynaud članek pod naslovom »Mirovni načrt«. Članek je zbudil v ameriških političnih in gospodarskih krogih veliko pozornost. Reynaud naveda v njem angleško-francoske gospodarske sporazume in pravi, da morajo enaki sporazumi biti osnova za bodočo gospodarsko organizacijo Evrope po zavezniki zmagi. Ti sporazumi kažejo, kakšen naj bo obseg sodelovanja med Anglijo in Francijo ob vojni in miru. Toda organizacija Evrope mora sloveti na načelu sodelovanja z ameriškim gospodarskim redom. Zedinjene države so z raznimi izjavami predsednika Roosevelta in zunanjega ministra Cordella Hulla pokazale, kako naj se uredi bodoče gospodarstvo svobodnih narodov. Uspehi, ki jih je dosegla Amerika z razširitvijo trgovinskih pogodb navzile vojni, dokazujejo potrebo po ožjih medsebojnih odnosih pri izvajanju francosko-angleškega načrta in vseameriške zamisli o miru na svetu. Večje blagostanje se lahko doseže edino s sodelovanjem med celinami in ne samo s sodelovanjem med posameznimi državami.

Naročajte Slovenski dom!

Tri nove žrtve ozalske železniške nesreče

Identificirani so: Josip Pečnik, Janez Pečjak, France Strmec in Frančiška Cerova

Ljubljana, 23. marca. Poročila iz Karlovca in Metlike, ki so danes ob 8 prispela v Ljubljano, kratko navajajo, da reševalna in očiščevalna dela pri Ožlju dobro napredujejo. Lokomotivo, ki so jo ključavničarji demonstirali, so že dvignili. Posebej so odmontirali velika kolesa, ogrodje in kotel. V grušču Kolpe so včeraj dopoldne in popoldne našli štiri nove žrtve velike železniške katastrofe. Na delu sta tudi dva potapljača. Najprej so včeraj dopoldne potegnili iz grušč, nahajajočega se v vodi, trgovskega potnika Josipa Pečnika, nameščenega pri trdki Bregar in Krek v Ljubljani. Pri njem so našli uro z zlato verižico. Ura je kazala 5.27. Poleg drugih malenkosti so pri njem našli 2525 din gotovine. Sorodniki so izposlovali, da bo truplo prepeljano domov v Stožice, kjer bo jutri, v nedeljo, ob 4 popoldne pogreb iz rojstne hiše 29 na domače pokopališče.

Včeraj so tudi identificirali žensko truplo, ki je bilo najdeno v kamenju. Gre za 45letno gostilničarko Frančiško Cerovo iz Benkovec.

Pri razkopavanju grušču so dalje včeraj popoldne potegnili še dve moški trupli, ki so ju kmalu identificirali, ker so pri njih našli dokumente. Bila sta to:

Janez Pečjak, sin posestnika iz Luč pri Žalni na Dolenjskem, in France Strmec, sin posestnika iz Radohove vasi št. 6. Oba je popolnoma zakril veliki plaz. Trupli obeh sta močno razmesarjeni.

Splošno so bile razširjene govorice, da je postala žrtev nesreče tudi učenka IV. razreda meščanske šole Katarina Trenčeva. Našli so namreč na pobočju zvezek z njenim imenom. Trenčeva se je res usodno jutro vozila proti Novemu mestu, toda bila je duhaprisotna in se je rešila, ko so vagoni zdržali v Kolpo. Nepoškodovana je prišla domov v Novo mesto.

Različna so ugiibanja, koliko je bilo prav za prav človeških žrtv pri tej veliki železniški nesreči. V karlovški bolnišnici leži težko poškodovana učiteljica Zlata Demšarjeva. Ta je izpovedala, da je bilo v prvem vagonu III. razreda, priklopljenem za lokomotivo odnosno ambulancnim vozom, zbranih 35 žensk iz Vivodine pri Karlovcu, ki so potovale na sezonsko pomladansko delo v Zakanji. Od teh žensk se je rešilo samo 10. Vse ostale pogrešajo. Ženske, ki so se rešile in so srečno prišle v Zakanji, izjavljajo, da ni tja prišla nobena pogrešanih tovarišic. Obstojta bojazen, da je 25 žensk našlo smrt v valovih Kolpe

Pomlad prihaja v deželo...

Tri srečanja reporterja na prvi pomladni dan — tri razočaranja

Gospod glavni

»Gospod glavni želi govoriti z Vami!« — S takim svečanim povdromom se Cerberus spregovoril te besede, da mi je pero samo od sebe zastalo na papirju, kljub temu, da je kraljevo na papir prezaninivo, napeto in krvavo istorijo o razbojniku Haceta, tem modernem Dimežu kranjske in štajerske dežele. Brez pomisleka sem vstal, si mehnično popravil kravato, segel z roko v razmršene lase, da bi jih vsaj za nekaj trenutkov ukrotil (ali si morete predstavljati reporterja brez razmršenih las?), in se napotil v svetlo sobo gospoda glavnega. Spetoma sem premišljeval, kaj le spet hoče siniti dedec od mene, toda preden sem utegnil razpusti eno samo misel od kraja, sem že stal pred široko, politirano mizo, iz katere se je prodirljivo zapirilo vame dvoje sivih oči, kakor da hočejo pogledati do dna uboge reporterske duše.

Kolikor mogče spoštljivo sem se priklonil in tisti hip me je obšla neznanoska sladka misel: Gotovo bo govoril s teboj zastran povišanja plače! Obraz se mi je kar sam razlezel v veselo gube, srce mi je zatolčilo kakor v ritmu strojev v državnih kovnicah in denarnicah bi prav gotovo zaplesala po žepu (prostora bi osušena revica imela dovolj), ako bi slutila, za kaj gre.

Gospod glavni je vstal, napravil nekaj korakov po svetlo sobi in tja ter se slednjič ustavil tik pred menoj. Gotovo išče primernih besed, da mi sporoči veselo vest, sem si mislil in nervoznost me je kar minila.

»Slišite Vi,« je začel in glas je bil nenavadno priazen, skoraj mi, bi dejal. Še nikoli ni tako blago govoril z menoj.

»Slišite Vi,« je še enkrat ponovil. — Aha, zdaj pride sem si mislil. »Velika noč je pred durmi, — kaj pred durmi, odprla jih je in stoji tako rekoč že na pragu... In z njo prihaja v deželo pomlad, novo življenje kliče in se poraja na vseh koncih in krajih, nu, saj menda veste, kaj je pomlad? Menda ni treba, da Vam iz tega držim uro?«

»Gotovo ne, gospod glavni, čisto gotovo ne, vem dobro, kako je s pomladjo,« sem hitel za- trjevati. »Novo življenje prihaja in z njim novi stroški: površnik zame, klobuk za ženo, gnjat za veliko noč...« Olajšati sem mu hotel govorjenje, saj dobro vem, da mu sentimentalnosti ne ležijo.

Toda ostro me je prekinil: »Pustite te pri- vatne reči, kaj me briga vaša gnjat! Za list gre, za list, dragi gospod, ne za vašo gnjat! Ali pa morda mislite, da pomlad ni važna za naš list? Potem se krvavo molite, krvavo molite, dragi gospod reporter! A propos, ker sem že ravno pri- kvi, moram povedati še tole: dovolj je vašega krvavega Haceta, dovolj zame, za list in za čita- telje. Napihnili ste ga, napihnili, da je skoraj počil in napravili iz državnega sovražnika št. 1 skoraj narodnega junaka istega ranga. (Gospod glavni zelo rad pretirava in jaz mu zmerom opro- stim.) Zdaj mora biti tega konec, kajti Velika noč je pred durmi in v deželo prihaja pomlad in s pomladjo novo življenje... Tudi v naš list mora posijati pomlad, slišite, mora posijati, ali me razumete?«

»Seveda razumem, gospod glavni,« sem uslu- žno pritrdil. »Ali želite morda, da odprem okno? Zrak tule notri...«

»Saj sem vedel, da me ne razumete!« me je skoraj nahrulil. »Seveda boste odprli okno, toda odprli ga boste v stolpcih lista, v stolpcih našega lista, človek božji! Na široko ga morate odpreti, tako da bo najbolj zakrknjen bralec vedel, da prihaja v deželo pomlad. Zdaj upam, da ste me menda razumeli. Napišite o pomladi nekaj takš- nega, da bo iz stolpcev zadihalo res pravo pomla- dano razpoloženje, veste, takšno razpoloženje, ki človeka pomladi, ki mu vsadi v srce sladke nemir in tako dalje. Sicer je škandal, da moram jaz kot star dedec vam, mladeniču, razlagati takš- ne reči...«

»Dovolite, gospod glavni,« — nudila se mi je ugodna prilika za kompliment. »Vsi vemo, da se vam vaša leta prav nič ne poznajo, da nas pre- kašate na vseh poljih, ne samo tu v redakciji...«

»No, no, pustite to, saj Vas poznam, da se radi laskate.« Toda nekoliko se je vendarle poto- lažil. »Torej, napišite, kar sem vam naročil. Poj- dite malo med ljudi, vprašajte jih, kaj mislijo o pomladi, kaj delajo, kako se počutijo, samo Haceta mi pustite že pri miru. Dovolj imam kritic!«

In s tem sem bil opravljen. Spet sem se spoš- tljivo priklonil, zasukal na peti in trdnih korakov odšel. Ko sem zaprl za seboj vrata, sem potegnil iz žepa beležnico in napisal vanjo:

— Prvo razočaranje — s povišanjem plače ne bo nič. Velja tudi za državne uradnike. Velika noč in pomlad pa kljub temu prihajata v deželo. —

Gospod generalni

In napotil sem se med ljudi, kakor mi je bilo naročeno. Imeti opravka z ljudmi, je včasih do- bro, včasih slabo. Za reporterja ponavadi slabo. Zameriš se, da sam ne veš kdaj. Sediš na primer na obnem zboru društva za rejo in povzdigo naj- manjših živalic ter napeto poslušáš eno uro dolgo »izžrpnjo, vzgledno, skrbno, vestno, pregledno in natančno sestavljeno tajniško poročilo« (ti izrazi morajo biti reporterju vsak trenutek pri roki). Pri tem si misliš, kar hočeš. Ko je poročilo pre- brano, se potruji gospod tajnik osebno do tebe,

toplo priporoči svoj umotvor in pristavi, da je na- ročnik lista, odkar je živ. In človek seveda takoj ve, v katero smer se obračajo skrite, neizgovor- jene želje gospoda tajnika. Če bi jih človek bral, bi videl: njegovo tajniško poročilo v vsem svojem obsegu je tiskano z mastnimi črkami na prvi strani lista in sredi poročila se blesti fotografija mar- ljivega gospoda tajnika s primernim podpisom, ki vsebuje izžrpnjo zbirko zaslug tega gospoda za društvo to in to in seveda tudi za ves narod. In kako, povjete mi, prosim, se ne bi zameril vrlemu gospodu tajniku, če mu naslednji dan objaviš od njegovega »izžrpnega, vzglednega, skrbno, vestno, pregledno in natančno sestavljenega« poročila sa- mo deset vrst ali še toliko ne? Zameril si se mu in — basta, zameril za vse življenje.

In zato reporter ve, da je hudo imeti mnogo opravka z ljudmi. In zdaj naj grem mednje in jih sprašujem, kaj mislijo o pomladi, kaj delajo in kako se počutijo! Pri moji veri, rajši bi šel in- terjuvat razbojnika Haceta.

Pa sem naletel na uglednega gospoda — spo- štovan in priznan gospodarstvenik je in njegove besede držijo kot pribite. Ko sem ga zadnjikrat videl — to je bilo pred začetkom sedanje vojne — je imel dva podbradka, zdaj mu že krepko po- ganja tretji, njegov obraz je postal s tem še bolj gospodarstveniški — njegove teorije pa so še zme- rom cenjene in polne gospodarske stvarnosti. Kaj, ko bi le tega pobaral za njegovo mnenje o po- mladi, ki prihaja v deželo!

»Gospod generalni,« sem ga ponižno nagovo- ril. »Jaz sem ta in ta, od tega in tega časopisa, sicer se me pa morda še spominjate...«

»Kaj se Vas ne bom spomnil, saj vem, da pišete tako neumne reči o sedanji druginji, kakor da bi sploh to bila kakšna druginja. Veste, za te stvari mora imeti človek obzorje, narodno gospo- darsko obzorje, razgledanost in prakso, dragi moj! Pišete o navijanju cen, pa sploh ne veste, kaj je cena! Pišete celo, da bi se dala druginja s pamet- nimi gospodarskimi ukrepi omejiti in ublažiti, skratka, da je sploh ne bi bilo treba, pa sploh ne veste, kaj je druginja. Veste, mi gospodarski ljudje gledamo na te reči skozi očala, ali če ho- čete skozi prizmo vsega našega narodnega gospo- darstva. Konzument seveda tega ne razume in se repenči, Vi pa mu dajete celo pogum. Veste...«

»Ampak, dovolite, gospod generalni,« sem še drznil prekiniti ga. »Danes bi rad zvedel od Vas nekaj čisto drugega. Saj vidite, pomlad prihaja v deželo in Velika noč z njo, pa bi rad slišal, kako kaj vi mislite o pomladi, kako se počutite in sploh...«

»O pomladi kaj misli?« se je močno začudil gospod generalni. »Kaj pa naj bi neki mislil o pomladi? Hm, pomlad... V narodnem gospodar- stvu ima pomlad kot letni čas pač svojo pomem- bo vlogo, seveda, to je izven vsakega dvoma. Kmetje začnejo delati na polju, industrija se spomladi poživlji, trgovina stoji pred težavnimi na-

logami, ako ni v jeseni zadosti špekuliral. Veste, to sem vam morda čudno zdi, toda jaz kot go- spodarski človek in to vemo tudi mi vsi gospo- darski ljudje, vam povem, da je špekulacija bi- stveni element trgovine. Vi pa jo seveda po svo- jih stolpcih gredite in omalovažujete. Seveda, ko ne poznate nacionalne ekonomije. In vidite, če bi špekulacije ne bilo, bi tudi druginje ne bilo, kajti potem bi trgovci sploh ne imeli kaj prodaj- ati. Če ne bi špekulirali na pomlad, bi že vse prodali v jeseni, vi konzumentje bi vse požrli in zdaj bi morali stradati. Druginje seveda potem ne bi bilo, ker ne bi bilo blaga, ki naj bi se podražilo. Vidite, tako je ta stvar. Silno je pre- prosta, toda Vi tega ne razumete. Ker pa je naša trgovina pametna in se drži narodnogospo- darskih načel, je zdaj na pomlad blaga zadosti po skladiščih in tako se vsaj ima kaj dražiti. Ali ni bolje tako, da imamo blago in druginjo, kakor pa da ne bi imeli ne blaga ne druginje...«

Priznam, da mi je zaprlo sapo. Jaz sem ga vendar vprašal o pomladi, on pa mi govori o druginji in kako govori. Skoraj mu moram ver- jeti.

»Veste, nikar se ne čudite, ako bi slučajno na pomlad doživeli nov val druginje, kakor vi temu pravite. To bi bilo pravično, kajti v svetu divja vojna in če divja vojna, je tudi druginja na mestu. Kaj mislite vi, konzumentje, da je to kar tako? Študirajte nacionalno ekonomijo, pa boste videli, da je tale naša druginja, o kateri toliko tarnate, čisto v redu. In nikar ne mislite, da bo pojenjala... Mi gospodarski ljudje že ve- mo, kaj delamo. Da, da, letošnja pomlad, ki pri- haja v deželo, bo lepa...«

Tako mi je govoril gospod generalni. Ali naj mu bi ugovarjal? Ali mu morete vi ugovarjati? Ganljivo sem se mu zahvalil in šel. Spetoma sem se oziral po izložbenih oknih in oko se mi je ustavljalo na razstavljenih krasotah. Res je, gospod generalni ima prav, blaga je kar v izo- bilju! Pogledal sem tudi na cene in se hotel prijemati za glavo. Toda o pravem času sem se spomnil, kaj mi je dejal gospod generalni. Da se sploh ne razumemo mi konzumentje na cene, še manj pa na druginjo, in da naj zahvalimo Bo- ga, da sploh druginjo imamo, kajti če bi ne bilo druginje, bi tudi ne bilo blaga.

Potegnil sem iz žepa beležnico in zapisal: »Drugo razočaranje — druginje ne bo konca, ker je še dosti blaga. Toda pomlad, ki prihaja v deželo, bo kljub temu lepa...«

Gospod minister

Tako se je končalo moje drugo srečanje na prvi dan pomladi in prineslo mi je drugo razo- čaranje. Le kam naj se obrnem, da bom slišal in zvedel nekaj takšnega, kar si želi gospod glavni? Ali naj grem spraševat branjeveke na trg? Mnogo vedo in še več govore, to je res. Gospod glavni je govoril o novem življenju, ki se poraja in kliče na vseh koncih in krajih in če se ne motim, tudi o srčnem nemiru, ki ga prinaša pomlad v deželska srca. Nekaj novega življenja je res opa- ziti na ljubljanskih cestah. Zdaj, ko je končno- veljavno izginil zadnji sneg, so se spet podali na ceste mestni delavci in rijejo na vseh koncih in

krajih. (Kjer se zarijejo v cesto nekoliko globlje, govore ljudje, da grade zaklonišča.) Toda, zdi se mi, da to ni tisto, kar bi hotel gospod glavni. O srčnem nemiru pa tudi ne vem dosti, ker imam ženo in ker nimam časa, da bi ga kdaj sploh čutil.

Tako razmišljal sem zašel Pod Tivoli. Nu, tu je bilo res opaziti nekaj pomladnega, toda ali naj jaz, reporter, ki mi najbolj dišijo krvave rihte in javni škandali, opisujem, kako rinejo ročice iz zemlje, kako mlade mamice v aerodina- mičnih vozičkih prepeljujejo svoje ljubljence, kako se grejejo penzionisti ter govore o vojni in druginjskih dokladah? O tem naj razpravljajo ljudje s pesniško žilico.

Ne vem, kako me je zaneslo na neko klop, kjer je že sedel starejši gospod, bivši poklicni aktivni in sedanji neaktivni politik. Njegova ka- riera v politiki ni bila slaba. Ni dosti manjkalo, pa bi nekoč skoraj postal minister. Zakaj tega ni storil, mi ni znano. Zame je dovolj, da bi lahko postal, čeprav ni in morda ga prav zaradi tega še bolj spoštujem in cenim njegovo mnenje. Rad pa vseeno sliši, ako ga nagovoriš z »gospod mi- nister«. Zdaž se po svojem zatrjevanju bavi le še z mednarodno politiko, toda še to čisto znanstveno ali iz daljave.

Hitro sem mu razložil svoje želje, da bi rad to in to, ono in ono, skratka, naj mi da gospod minister neko izjavo o pomladi, ki prihaja v deželo.

»Veste, dragi gospod kolega, ta nepričakova- na počastitev me je globoko dirnila. Pomlad je za politike in politiko najlepši letni čas. Pravi politik se vso zimo pripravlja na pomlad in ta- kar udari na dan. To vem iz lastne skušnje. Skratka, idealen čas za uspehe in za neuspehe...«

»Toda, oprostite, gospod minister, to gotovo drži, ako vi to pravite, toda jaz bi rad o pomladi kaj drugega, kaj bolj splošnega, zanimivega...«

»Na vojno cikate, kajne, na vojno. Le-tej sem se zadnje čase ves posvetil, saj veste, kako mi- slim. Zasedujem jo po časopisih, radiu, razgo- varjam se s prijatelji in se opiram pri vsem tem tudi na svoje izkušnje. Veste, ta le vojska...«

»Ampak, gospod minister, pomlad pomeni no- vo življenje, vojska pa prav nasprotno...«

»Ne molite me, prosim. Pomlad ima seveda vpliv na vojno in še kakšen. Saj ste pisali, kaj vse se pripravlja za letošnjo pomlad. O, to bo burna pomlad. Jaz sem se že dobro oborožil za to. Imam pripravljene velike zemljevide, nabavlil sem si vso vojaško literaturo, ki mi je dosegljiva, pripravil sem si na stotine bučic z zastavicami, ki jih bom zasajal po zemljevidih, ko se bo začelo zares. Uredil sem si posebno sobo, kjer bom imel svoj štab. Veste, v vojni sem bil komandant ba- taljona...«

»Toda, gospod minister, vi vendar ne mislite, da bo tale vojna dolgo trajala?«

»O, seveda mislim, pa še kako mislim, veste za take stvari imam dober in izvežban nos, na katerega se lahko zanesete. Sicer pa, zakaj naj bi bilo vojske že konec, saj se še prav za prav začela ni. Ali ne vidite, da bi bil ves svet ogolju- fan, če bi bilo vojske prehitro konec? Čemu so

Nadaljevanje na 3. strani.

Zlata tla Južne Afrike.

Iz južnoafriškega Johan- nesburga poročajo, da so preiskave potrdile do- nevo, da leži skraj vse ozemlje Južnoafriške uni- je na plasteh zlatonosne rude. Razen zlata je v teh plasteh še mnogo drugih dragocenih rudnin. Iz tega razloga je priča- kovati, da se bo rudniška industrija v Južni Afriki še dalje razvijala.

Prestrogi oče. V Brigh- tonu na Angleškem eta se dva dekca namenila plavati. Oče pa jim tega ni hotel dovoliti in da bi jima namero v svoji od- sotnosti zagotovo prepre- čil, jima je zvezal roke in ju zaprl v klet. Potem je odšel. Kmalu potem je v hiši nastal požar. V za- dnjem trenutku največje nevarnosti je mala sestra obeh dečkov odšla v klet, da bi od tam nekaj od- nesla. V svoje presene- čenje je našla tu svoja zvezana brata. Hitro ju je razvezala in ju je tako rešila strašne smrti.

Štiri milijarde vžgalic dnevno. Letopisni urad Društva narodov poroča, da porabijo ljudje samo v Evropi povprečno 4 mi- lijarde vžgalic na dan. Ta količina vžgalic za- hteva 800.000 kubičnih m lesa in 420 kg fosforja. Če vzamemo, da porabi- mo samo za prižig ene žveplenke sekundo časa, lahko izračunamo, da po- rabijo Evropa za to delo na dan 126 let 10 mese- cev 5 dni in 2 uri.

Vsebinska je kaj zanimiva in pestra: romani, povesti, poučni in zabavni članki, in dr. se vrste s slikami v knjižotisku in bakrotisku in več- barvnimi umetniškimi prilogi. — Naročnina na »OBISK« stane din 72.— za celo, din 38.— za pol in din 20.— za četrt leta.

Hitite z naročilom, da se lahko še udeležite nagradnega žrebanja 10. majnika 1940.

Podrobnosti o žrebanju so razložene v štev. 3 »OBISKA«

UPRAVA MESECNKA »OBISK« — LJUBLJANA, KOPITARJEVA ULICA ŠTEV. 2, TRGOVINA NIČMAN

R. L. Stevenson:

Na Južnem morju

Tabujski krog nas je za dolžino roke ločil od vaščanov. In kar zadeva »mojo Pamilu«, lahko rečem, da je stanovala med štirimi stenami kakor quana. Enkrat samkrat sem srečal neko žensko, in si- cer kraljevo sestro, na nekem kraju, ki ji je bil izje- moma odoben in za obiskovanje dovoljen. To je bila vaška bolnišnica. Tako bi mi torej ostalo le še po- ročati o kralju samem. Ta je navadno tik pred kosil- com prihajal k nam na obiek, se vsedel, jedel z nami ter se pogovarjal kakor star družinski prijatelj. Pri tej priliki se mi je hotelo zazditi, da ima etiketa Gilbertskih otokov neko prav opazno luknjo in si- cer v poglavju, ki zadeva odhajanje, razhod družin- ne. Treba se je spomniti, da smo v tej točki nemilo trčili že s Karaitijem. Nekaj otroškega in motečega je bilo v Tembinokovem »jaz zdaj doma iti hoteti«, čemur je vselej sledil nagel ekok pokonci in prav nič prikriven umik. To pa je bil tudi edini madež na nje- govem vedenju, sicer so bile njegove manire vselej preproste, spodobne, razumne in dostojanstvene. Ni- kdar se ni zamudil dolgo, nikdar ni mnogo pil, in vse- lej je posnemal naše vedenje, kakor hitro je opazil, da je v kakšni točki drugačno od mojega. Tako se je na primer izredno naglo privadil in priučil joči z nožem. Popolnoma jasno je bilo, da je bil sklenil iztisniti tudi najmanjši košček korjete iz našega obi-

eka v vsakem pogledu, predvsem pa kar zadeva eti- keto. Mnogo glavobola mu je napravil čin njegovih belih obkovačev; navadno je prinašal na tapeto ime za imenom ter epraševal, če je oni »velik po- glavaj« ali sploh kakšen »poglavaj«, pri čemer sem jaz marsikdaj prihajal v nekakšno zadrego, saj sem štel nekaj teh oseb med svoje zelo dobre prijatelje, nihče med njimi pa ni bil zares rojen v skrlatu. Glo- bok dojem je nanj napravilo dejstvo, da se da po načinu govorjenja pri nas razlikovati posamezne družabne razrede, prav tako pa tudi dejstvo, da so na primer nekatere besede na krovu bojne ladje »Tabu«. Zato me je tudi naprosil, naj pazim na njegovo go- vorjenje in ga popravljam, znašli pa smo se v polo- žaju, ki nam je veleval, da smo mu zagotovili, da de- janskega ni treba ničesar popravljati. Njegov besedeni zaklad je nasprotno čudovito posrečen in bogat. Ne- bo samo vidi, kje ei ga je bil zbral, vendar pa se mu je po instinktu posrečilo izogniti se vseh profanih in prostaških izrazov. »Zadolžiti, zabosti, glodati, prištan, moč, družba, vitez, gladek in čudovit« so ne- katere od nepričakovanih besed, s katerimi je bil obogatil svoj žargon. Najbolj pa ga je razveselila novost, da je treba na krovu bojne ladje opraviti po- seben pozdrav. Njegova hvalečnost za ta namig je bila prav zares kar prenapeta in prebujna. »Kapitani mi nič leci,« je vzkliknil, »jaz mislim, nič vedeti! Ti vedeti plevec; vedeti tima (steamer), vedeti vojna ladja. Jaz mislim, ti vedeti vse.« Vendar pa me je dovolj namučil s svojim večim povpraševanjem in

neredko se je lažni »strežaj za otroke« grdo razgalil ob njegovem povpraševanju. En tak primer mi je še prav posebe ostal v spominu. Pokazali smo mu »la- terno magico«. Med drugim se je prikazala tudi eli- ka Windsor-castleja, in pojasnil sem mu, da je to hiša kraljice Viktorije. »Koliko eznjev visoka?« je vprašal, in ostermel sem, kakor če bi me bil kdo udar- il po ustih. Tod je govoril stavbenik, neutrudljivi arhitekt. Kljub svoji zbiralni maniji je zbiral samo koristne znanosti, in vsa njegova vprašanja so imela neki določeni namen. Po vprašanju etikete ee je v glavnem in najbolj zanimiv za vladno politiko, za postave, policijo, denarstvo in medicino, skratka sa- mo za reči, ki so bile zanj kot za kralja in očeta svo- jega naroda življenjsko važne. Moja dolžnost je bila v tem, da mu nisem samo dajal novih informacij, ampak da sem mu tudi popravil stare. »Moj Patak mi dajati,« — ali »beli mož, on mi leci« — tako je brez dvoma pričtenjal začetek, in nato — »Ti veljati, on lagati?« — Včasih sem mislil tako v resnici. Ne- koč ee je Tembinok obrnil name z nekim proble- mom, ki ga skrajja sploh sam nisem mogel razumeti. Kapitan neke ladje mu je nekoč pripovedoval o ka- pitanu Cooku; kralj se je hudo zanimal za to zgodbo in se radi podrobnejših informacij ni nemara obrnil na Stephenson elovar, niti ne na »Encyclopedia Bri- tannica« — temveč na sveto pismo Gilbertkega otočja (sveto pismo, ki dejansko sestoji iz novega testamenta in iz psalmov). Po njem je raziskaval dolgo časa in izredno vestno; Pavla je našel in Festa

in Aleksandra, kovača; nikjer pa ni bilo niti besede o Cooku. Končni sklep je bil zato seveda jaseen ka- kor na dani: veliki raziskovalec in odkritelj je bil bajka. Tako težavno je celo za moža, ki je po pri- rodi tako izrazito nadarjen in razumen kakor je Tem- binok, če poskuša razumeti in se znajti v ideologiji nove družbe in nova kulture. Težko je to in daje pogosto čudne rezultate.

Kralj iz Apemame: palača številnih žensk.

Palača, ali prav za prav površina, na kateri je zgrajena, zavzema prostor večih arov. Proti laguni jo zaključuje terasa, proti kopnemu pa palisada z več vrati. Vse skupaj pa je za obrambo napravlano in postavljeno dokaj šibko; krepak možak bi lahko brez natančnega ograja podr, pa mu tudi ne bi bilo treba bogve kako spretnemu, da bi z obrežja sple- zoval na teraso. Ni videti ne straž, ne vojakov, ne orožja; vse arzenal je lepo zaklenjen; edine straže predstavlja nekaj kaj malo opaznih starih žensk, ki se poltikajo dan in noč okrog vrat. Podnevi si da- do te stare ženske navadno opravka s kuhanjem si- rupa ali pa z drugimi domačimi gospodinjstvi deli; ponoči leže nekje v senci na preži, ali za čepa na palisadah, opravljajo službo cvnuhov v kraljevem haremu ter so edini čuvaji Tembinokovega življenja.

(Nadaljevanje.)

Od tu in tam

Se zdaj niso znane točne številke, koliko bo znašal preračun banovine Hrvaške. Sprva so časopisi ugaibali, da utegne številka iti čez dve milijardi, toda takoj so dejali hrvaški oblastniki, da tako hudega preračuna banovina prav gotovo ne bi prenesla. Sedaj pa prihajajo poročila, da bo znašal preračun poldruge milijardo dinarjev. Ta številka bo verjetna, kajti banovina je dobila v svojo režijo mnoge posle, pri katerih bo morala sama plačevati uradno in financirati vsa javna dela in druge potrebe, zlasti pri kmetijstvu. Prejšnja davčna moč siveke in primorske banovine je znašala okrog 900 milijonov dinarjev, razliko pa bo morala banovina dobiti iz državne blaginje.

Veliko tujih gradbenikov in strokovnjakov se je udeležilo razpisa za izdelavo načrtov za novo zgradbo belgajske opere. Komisija, ki je ocenjevala načrte, je priznala prvo nagrado 75.000 dinarjev skupini šest italijanskih inženirjev, ki so imeli v družbi tudi gledališkega strokovnjaka. Drugo nagrado v enakem znesku sta dobila dva zagrebška inženirja, tretjo nagrado pa trije nemški inženirji in dva belgijska inženirja. Med ostalimi nagradjenimi deli je več ameriških in tujih del ter izdelkov belgajskih inženirjev. Vee osnutke bodo razstavili, da si bo mogla javnost ogledati načrte za novo veliko belgajsko opero. Končno odločitev, po katerem načrtu se bo opera gradila, pa si je pridržal tehnični oddelek gradbenega ministrstva.

V Sremskih Karlovcih zaseda že dva dni Svet arške pravoslavne cerkve, ki se bavi zgolj s finančnimi vprašanji erbske pravoslavne cerkve. Predseduje patrijarh Gavril, med člani sveta pa je veliko episkopov in svečenikov ter civilistov, ki predstavljajo posamezne cerkvene odbore v vseh pravoslavnih škofijah. Svet je delo razdelil med odbore, ki bodo najprej pregledali lanskega denarno poslovanje, potem pa bodo predlagali sestavo novega preračuna pravoslavne cerkve.

Zastopniki pridobitnih krogov, ki so se udeleževali v finančnem ministrstvu konference, za presodno davnega zakona, so po končani konferenci imeli še svoj sejo, na kateri so izrazili svoje nezadovoljstvo nad neizpolnitostjo finančnega ministra, ki noče omiliti novih davčnih predpisov, ki imajo zlasti stroge odredbe za tiste, ki davke utajajo ali pa dohodke prikrivajo. Sklenili so, da bodo sestavili novo spomenico in jo predložili finančnemu ministru. V njej bodo našli vse nepravilne odredbe davčnega zakona. Posebno jih bole naravnost drakonizirane odredbe glede kazni za davčne prestopke. Spomenico so podpisali zastopniki vseh jugoslovanskih trgovskih, obrtniških in industrijskih zbornic. Prav tako so tudi belgajski industriji imeli posebno sejo, na kateri so postavili konkretne predloge, kako naj bi se spremenila davčna zakonodaja. Industriji so mnenja, da bodo novi davčne odredbe zavirale gospodarski polet. Finančni minister dr. Šutej pa stoji na stališču, da je treba razbremeniti v prvi vrsti malega človeka in bremena naprtiti tistim stanovom, ki tudi največ zaslužijo.

Izvoz boksita iz naše države je lani močno padel in sicer skoro za tretjino. To pomeni, da je doblila naša država za 18 milijonov evrov deviz manj kakor leto poprej. Naša država upada med prve proizvajalce boksita, saj ima bogata ležišča v Dalmaciji, Bosni in Črni gori. Najrajši ga je doslej kupovala Holandija, ki velja v Evropi za največjega izdelovalca aluminija. Ko pa je nastopila jeseni vojna, je izvoz boksita začel pojenjati navzlic dejstvu, da porabijo v vojni aluminija več kakor v mirnem času. Posebno letalska industrija rabi ogromno aluminija. Ker so bila ležišča boksita pri nas zelo blizu morja in ker je bil prevoz po morju mnogo cenejši kakor pa po železnici, so šle posiljeve večinoma po morju. Z nastopom vojne pa so se povišali prevozniki stroški na ladjah zavoljo drage nafte, povišanih mezd mornarjev in zaradi večjega vojnega rizika. Nastopila je tolikšna podražitev pomorskega prevažanja, da se je skoro izničila s prevozom na železnici. Edina cenena prevozna pot ostane odslej Donava, toda ta lahko služi samo za prevoz boksita v Nemčijo.

Razprava v Danilovgradu v Črni gori proti okrajnemu glavarju, ki je dal pri zadnjih ekupšinskih volitvah streljati v množico na trgu, postaja čez dalje bolj zamotana. Civilne priče so vse izpovedale, da je okrajni glavar lili streljal na ljudi s svojim samokresom in da je prav on težko ranil neko dekle. Naeprilno pa pravijo orožniki, ki so takrat na ukaz streljali, da okrajni glavar ni imel orožja pri sebi in da je edinole poveljeval drugim, naj streljajo. Sodniki imajo velike muke, da razvozljajo to zapleteno vprašanje.

Glasilu Srbov, kateri pripadajo samostojni demokratski stranki, »Nova Rijč« se zavzema za volitve v mestih. List pravi, da se je zmerom zavzemal za volitve v narodno ekupšino in v hrvaški sabor. Zaradi sedanjega notranjega in mednarodnega položaja razpis volitev v skupščino ni mogoč, pač pa po mnenju lista ni nobenih ovir, da ne bi mogli izvesti volitev v mestne občinske svete. List pravi, da bi se s tem uredilo vsaj eno pereče vprašanje.

V začetku prihodnjega tedna se bodo v Atenah začela pogajanja za novo ureditev plačilnega prometa med našo državo in Grčijo. Dosedanji način plačevanja ni preveč dobro ustrezal niti nam niti Grkom in zato se bodo sedaj pomenili o novem načinu plačevanja. Naša država bo predlagala, da se sploh opusti sedanji način kliringskega računa in da se uvede plačevanje s prostimi devizami.

Nadaljevanje z 2. strani.

se trudili politiki in diplomatje toliko let, da so napravili v Evropi dva vojna tabora? Veste, dragice, to ni tako preprosto. Te vojne ne more in ne sme biti že konec. Tako mislim jaz in če jaz nekaj mislim, ni iz trte izvito.

»Gospod minister in to naj napišem za naše bravce — o pomladi!«

»Kajpada, to je aktualno bolj kakor vse drugo. Dopolnite jim, da je vojna potrebna, da se še ne končala in bo letošnja pomlad, ki prihaja v deželo, zaradi vojne, zelo zanimiva...«

»Dovolj, gospod minister, globoka Vam hvala za vse,« sem se utegnil izjeclati iz sebe, potem pa sem ubral s klopi, kar sem mogel.

Šele v mestu sem se ustavil in oddahnil. Potelnil sem iz žepa beležnico in napisal:

»Tretje razočaranje — vojne ne bo konec, ker je ne sme biti. Pomlad, ki prihaja v deželo, bo prav zaradi vojne zelo zanimiva...«

Vrnil sem se v uredništvo in se zatekel v svojo sobico kakor preganjan pes. Sobe gospoda glavnega sem se ognil v velikem ovinku. V svoji sobici sem potegnil iz žepa beležnico in pregledal, kar je bilo v njej napisano. Zgrabil sem za pero in pričel pisati o Veliki noči in pomladi, ki prihajata roko v roki v deželo... ej.

Danes (velikonočna sobota) ob 21. uri premiera!

Materina ljubezen

KATHE DORSCH, PAUL HÖRBIER, WOLF ALBACH
RETTY, HANS HOLT in drugi

Predstave oba praznika dopoldne ob 10.30 (znižane cene) ob 15., 17., 19. in 21. uri

KINO UNION, telefon 22-21

Ljubljana od včeraj do danes

Nihče se ni še pred dvema dnevoma nadejal, da se bi do Velike noči utegnili vendar še napraviti lepo vreme, pa smo včeraj le doživeli to, da se je nenadoma razirgalo sivo prestiralo, ki nam je skrivalo nebo in grozilo z dežjem. Jutranja megla se je naglo dvignila in ni trajalo dolgo, ko so se porazgubili in razblinili z neba še zadnji kosmi. Dobili smo izredno lep, sončen in gorak dan Velikega petka. Lepo vreme se je držalo ves dan, prav do večera, ko je na jasno nebo prilezla luna in so zagorele redke zvezde. Sicer je vprašanje, če se bo to vreme utegnulo obdržati še vse praznike, saj se je proti večeru včeraj še močno čutil jug in na vzhodnem robu neba so se pojavile belkaste meglice. Vendar pa se zdi že prav gotovo, da bosta vsaj današnji in jutrišnji dan ostala lepa. Davi je bilo nebo že precej jasno, dasi ne povsem čisto, temveč nekoliko zamrenjeno. Čutil pa se je dokaj hladen, svež veter. Temperatura je bila davi nekoliko nižja kakor včeraj, 4 nad ničlo je kazal termometer. Če bo ostalo vsaj takšno, kakršno je, potem bodo ljudje izbrali ugodn priliko in se bodo odpravili ven, na deželo. Letos kakšnih večjih prazničnih romanj ne bo, v sosednje države se bodo odpravili le nekateri podjetnejši posamezniki. Smo v negotovih časih, ponekod so že zapleteni v vojno, drugod se pripravljajo za vsak primer, vpliv izrednega stanja in izrednih ukrepov, ki so jih bile izdale v vojno zapletene države, pa se poznajo nekoliko seveda tudi že po nevtralnih državah. Danes kam v tujno potujejo večinoma le diplomati in ljudje, ki gredo na pot s kakšnimi posebnimi logami. Če bo lepo vreme, potem se bodo naši meščani odpravili kar preprosto malo na deželo, drugi pa bodo sploh ostali doma in preživeli praznike v krogu družine, prijateljev in znancev, — pa bo tudi prijetno.

Blagoslovljeni ogenj so raznašali

Ze navezgodaj si lahko po vseh ljubljanskih ulicah srečal mlade fante, ki so na žici vihteli ponvico, v kateri je tlela goba. Odhajali so k cerkvam, kjer so bila sveta opravila Velike sobote; pri cerkvi so potem počakali, da je bil blagoslovljen ogenj. Letos je bilo otrok, ki so prišli po blagoslovljeni ogenj, izredno mnogo, toliko, kolikor že zlepa ne kakšno leto. Brž so se zalogili z žerjavico in odhiteli na vse strani. Nekateri so imeli že vnaprej zgovornje družine, kamor so ponesli ogenj, drugi pa so šli poskušati, kje bi ga dostavili. Blagoslovljeni ogenj raznašajo povemini otroci iz revnejših družin. Povsod, kamor pridejo, jih obdarujejo ali z jestvinami ali pa tudi z denarjem, da bodo doma imeli nekoliko pribojška o praznikih.

Današnje in jutrišnje procesije

Danes popoldne in zvečer ter jutri zjutraj bodo v mestu in na periferiji kakor vsako leto številne lepe velikonočne procesije. Kakor kaže, bo tem procesijam vreme letos prav naklonjeno. V mestu je na Veliko soboto popoldne tako živo in je na cestah toliko ljudi kakor sicer nikdar, ne niti na praznik Sv. Rešnjega Telesa, ko so telovske procesije. Po vseh ulicah se vale reke ljudstva, ki hite od ene procesije k drugi.

Pri uršulinkah bodo danes ob treh popoldne zornice, ob pol štirih pa procesija, ki bo šla po Kongresnem trgu. V stolnici bo ob pol treh blagoslov jestvin, ob štirih popoldne slovesne velikonočne jutranjice, ob pol petih pa procesija. V Trnovem bodo ob pol petih zornice, nekoliko pred peto uro pa procesija. Pri Sv. Petru bodo molitve ob šestih molitve, ob četrta na sedem pa procesija, v cerkvi sklepni blagoslov. Pri franciskanih bodo ob šestih molitve, ob četrta na sedem pa procesija. Ob pol treh bo v šestjakovski fari v cerkvi sv. Florijana blagoslov jestvin, nato bo blagoslov jestvin vsake pol ure do petih, prav tako bo ob petih blagoslov jestvin tudi na Rakovniku. Ob šestih bodo zornice, ob pol sedmih pa procesija. Pri Sv. Jožefu

Umorjeni pri Klečah prepoznani

Ljubljana, 23. marca.

Vodja ježenske orožniške postaje narednik g. Jenko je takoj po najdbi neznanega umorjenca na saveljskem polju uvedel prve poizvedbe, da se dožene identiteta umorjenca. Tudi kriminalni oddelek ljubljanske policije je začel s poizvedbami. Ker ima oddelek na razpolago obširen arhiv in evidenco o vseh mogočih tipih, so kmalu na policiji dobili v fotografski zbirki sliko, ki je zelo sličila novi, na licu mesta pri lokalnem ogledu posneti sliki neznanega umorjenca. Včeraj okoli popoldneva so na policiji že bili na jasnem glede umorjenčeve osebnosti. Dognali so, da je umorjenec ključavničarski pomočnik 25letni Anton Hribernik, doma iz Horjula.

Hribernik je imel v svojem življenju nesrečo. V delavnici nekega ključavničarskega mojstra se je ranil na levi roki. Za rano se ni sprva dosti brigal. Poškodba je imela zle posledice. Nastalo je zastrupljenje in na kirurškem oddelku so mu morali levo roko pod komolcem odrezati, da so mu ohranili življenje. Z mojstrom se je začel pravdati za plačilo škodnine. Bila je dolga pravda in naposled je dobil 19.000 din. Ker ni bil več sposoben za delo, je začel tihotapiti, bil je v zvezi z raznimi obmejnimi tihotapci, ki prinašajo čez mejo saharin in kokain. Zaslužil je dostikrat čedne denarje. Letos januarja se je nastanil pri neki stranki v Rožni dolini. V začetku januarja je odšel zdoma. S seboj je baje imel okoli 5000 din gotovine. Od takrat ga ni bilo več v Ljubljano. Ljudje in znanci so računali, da je Hribernik odpotoval kam po tihotapskih poslih in zato ni nikdo javil varnostnim oblastem, da pogrešajo Hribernika.

Hribernikova sestra in orožnik s horjulske postaje sta včeraj popoldne prišla na policijsko upravo. Oba sta takoj že po fotografiji spoznala, da je umorjenec Anton Hribernik. Odšla sta tudi v mrtvašnico na Ježico, kjer sta prav tako potrdila umorjenčovo osebnost. Kakor domnevajo, gre tu za roparski umor. Najbrž je ropar zvalil Hribernika tja proti Klečam in ga potem na polju ubil in zakopal.

bo procesija ob pol sedmih. V Križankah bodo ob pol osmih zvečer molitve, okrog osmih pa procesija. Pri cerkvi Sv. Družine v Mostah bodo ob pol osmih zornice, okrog tritret na osem pa procesija.

Lepe so procesije, ki gredo že popoldne, še nekam slovesnejše in skrivnostnejše pa so večerne, ki gredo že v temi. Zlasti k procesiji v Križankah se vsako leto zgrne skoraj pol Ljubljane.

Jutri pa bo ob štirih zjutraj procesija pri Sreću Jezusovemu. Na to procesijo že leta in leta prihajajo ljudje celo iz prav oddaljenih krajev, ker je resnično prisrčna in lepa. Na Viču bo procesija ob četrta na šest zjutraj, na Rakovniku ob tritret na šest, v Šiški ob pol šestih, pri cerkvi Sv. Cirila in Metoda, Bežigrad, okrog četrta na sedem, v cerkvi Sv. Terezije D. J. na Kodeljevem pa okrog tritret na šest zjutraj.

Življenje v mestu o praznikih

Ob lepem vremenu bo jutri odšlo iz Ljubljane precejšnje število meščanov, ki bodo izbrabli dan za prijeten izlet. Nekateri se bodo podali tudi na višave, na gore, kjer so zdaj še bogato založeni s snegom in se ga ne bodo mogli znebiti prav tja do junja. Takrat šele se bodo zadnji smučarji spustili z višav v cvetoče nizave in odložili smučih do prihodnje zime. O Veliki noči pa je na višinah smuka navadno še prav ugodna in gore privlačajo veliko število navdušenih prijateljev prirode in belega športa.

Kdor ne bo odšel na gore ali pa kam v mestno okolico na izlet, bo poskušal čim prijetnejše preživeti velikonočne praznike v mestu. Obiskal bo kakšne družine, s katerimi se dobro pozna, se sešel s prijatelji na kozarec dobre kapljice in urico vedrega kramljanja, pa mu bodo prazniki kar naglo, še preneglo minili. Za tiste, ki bi jim bilo kljub vsemu dolgčas, je pa tudi poskrbljeno tako, da se jim ne bo treba dolgočasiiti, ampak da bodo preživeli popoldne ali zvečer prav lepo. V obeh gledališčih, v dramskem in opernem, je za praznika lep spored, zanimiv in dober spored pa imajo tudi vsa tri ljubljanska kina. Človek bo stopil malo sem, malo tja, se pogovoril s tem in onim, pa bosta nedelja in ponedeljek minila kakor bi trenil, še prehitro bosta v kraju.

Velik naval na živilskem trgu

Danes se je na ljubljanskem živilskem trgu poznalo, da smo zadnji dan pred prazniki, zato so gospodinjice prehitile od vseh strani, da se še pravi čas založiti z vsem potrebnim za praznično mizo. Pozna se tudi, da imajo po nekaterih uradih že počitnice, saj so gospe že prihajale na trg s svojimi možmi, ki so jim pomagali nositi nakupljena živila domov.

Cene za zelenjavo so razmeroma prav visoke. Tako je lani pred veliko nočjo stal kilogram solate 10 din, letos pa do 24 din, in sicer iste kvalitete. Kljub temu so pa gospodinjice s to ceno menda zadovoljive, kajti trg je v dopoldanskih urah ves razprodan. Drag je letos domači radič, okrog 14 din, dočim stane uvoženi, gorški, okrog 20 din. Ogromno je na prodajnih klopeh pomaranč in limon. Pomaranče so od 1.25 do 2.50 din. Vsa fronta ob Ljubljani, na Cankarjevem nabrežju je polna otrok, ki pomajajo pomladansko cvetje.

V januarju so narasle vloge pri 13 slovenskih hranilnicah

Po podatkih Zveze jugoslovanskih hranilnic v Ljubljani so narasle v januarju vloge na knjižice pri 8 hranilnicah (izmed 29 slovenskih hranilnic), vloge v tekočem računu pri 11 (izmed 20, ki vodijo sploh tekoče račune), skupne vloge pa pri 13 hranilnicah. Povečanje vlog se je upoštevalo seveda le pri onih hranilnicah, ki so imele dejanski v januarju več vlog kot dvigov, torej ne glede na pripisane obresti za 1. 1939, katere so nekatere hranilnice pripisale že v januarju. Stanje vlog na knjižice je znašalo 589,5 milij. din (v decembru 585,9), vlog v tekočem računu 432,6 milij, skupno stanje vlog pa 1.022.152.623, torej za 300.000 din manj kot 31. decembra 1939. Iz tega izhaja, da so pri številnih hranilnicah (skoraj pri polovici) vloge vlog kot dvigi, dočim se pri drugih vlagatelji še niso popolnoma pomirili. Število vlagateljev na knjižice je naraslo pri 7 zavodih, število tekočih računov pri 4, skupno število vlagateljev tudi pri 4 zavodih in znaša 128.084.

V primeri z jesenskimi mesečnimi izkazi kaže ta izkaz prav ugoden razvoj.

Ljubljansko gledališče

DRAMA. — Začetek ob 20.

Vel. sobota, 23. marca: zaprto.

Vel. nedelja, 24. marca: Praznik cvetočih češenj.

Izven. Znižane cene od 20 din navzdol.

Vel. ponedeljek, 25. marca: Zene na Niskavuoriju.

Izven. Globoko znižane cene od 16 din navzdol.

Torek, 26. marca: zaprto.

Sreda, 27. marca: Praznik cvetočih češenj. Red Sreda.

OPERA. — Začetek ob 20.

Vel. sobota, 23. marca: zaprto.

Vel. nedelja, 24. marca: Adriana Lecouvreur. Izven.

Vel. ponedeljek, 25. marca, ob 15: Pri belem konjčku. Izven. Izredno znižane cene od 24 din navzdol.

Ob 20: Frasquita. Izven. Gostovanje Zlate Gjurginec.

Torek, 26. marca: zaprto.

»Materina ljubezen« v Kinu Unionu. »Materina ljubezen« je nedvomno najboljši film, ki ga je v zadnjih letih ustvarila dunajska filmska produkcija. Posvečen je materi in kaže usodo tisočev žena — skritih mučenic, ki posvečajo svoje življenje vsakdanjim skrbem za dom, za otroke, za ljubezen. Film se bistveno razlikuje od navadnih filmskih del. Za velikonočne praznike bo premiera tega filma v Kinu Unionu. Ker se bližamo materinskemu dnevu, je film obenem namenjen počastitvi tega praznika.

Vremensko poročilo

»Slovenskega doma«

Kraj	Barometer- sko stanje	Tempe- ratura v °C	Relativna vlaga v %	Veter (smer, jakost)	Pada- vine m/m	vrsta
Ljubljana	762.8	14.8	4.8	82	8	WNW,
Maribor	760.9	16.0	1.4	90	5	0
Zagreb	766.3	17.1	1.0	90	6	0
Belgrad	766.2	13.0	3.0	86	7	0
Sarajevo	767.3	15.0	4.1	90	1	0
Vis	766.2	11.0	6.0	90	4	NW,
Split	765.1	17.0	8.0	70	3	NNE,
Kumbar	764.4	15.0	7.0	90	3	N,
Rab	765.4	14.0	7.0	80	0	0
Dubrovnik	764.4	17.0	6.0	70	6	NE,

Vremenska napoved: Pretežno oblačno in neslanovito vreme. V jutranjih urah zmerno hladno.

Koledar

Danes, sobota, 23. marca: Velika sobota.

Nedelja, 24. marca: Velika noč.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: mr. Leustek, Resljeva c. 1; mr. Bahovec, Kongresni trg 12; mr. Komotar, Vič-Tržaška c. 48.

Na prepoved zahajanja v krcem je ljubljansko okrožno sodišče za dobo 2 let obsojilo Karla Sedeja, brivskega mojstra v Ljubljani, Vodnikova cesta 8, kar naj upošteva tudi gostinska podjetja glede na § 55 kaz. zak.

Mestno zdravniško dežurno službo bo opravljala od sobote ob 8 zvečer do ponedeljka ob 8 zjutraj mestni zdravnik dr. Abhin Marian, Korytkova 18, telefon št. 36-24. — V ponedeljek ob 8 zjutraj do torka ob 8 zjutraj bo po opravil mest. zdravniško dežurno službo mestni zdravnik dr. Ciber Fran, Srbska ul. št. 7-1., tel. št. 36-41.

Ljubljanski kvartet (gg. Pfeifer, Stanič, Sušteršič, Müller) bo v torek 26. t. m. prvič nastopil v Zagrebu s kvartetom Mozarta, Zike in C. Frankovim klavirskim kvintetom. Pri slednjem sodeluje priznana naša pianistka gđ. Zora Zarnikova. Zelim, da bi kvaliteta tega umetniškega ansambla našla tudi v Zagrebu ugoden odziv.

Razstava slik Matije Jame v Jakopičevem paviljonu se zaključuje z velikonočnim ponedeljkom. Dolej je odprta vsak dan od 9 do 6.

Prešernov sonetni venec, katerega je uglasbil za soli, zbor in veliki orkester skladatelj Lucijan Marija Škerjanc, je vzbudil pri kritini izvedbi dne 28. februarja t. l. veliko zanimanje. Delo ima visoko umetniško vrednost in je prav gotovo eno izmed najpomembnejših del naše izvirne glasbene literature. V Ljubljani se bo ponovilo samo enkrat in sicer v petek 29. marca ob pol 7 zvečer v veliki unionski dvorani. Predprodaja vstopnic po znižanih cenah v knjižarni Glasbene Matice.

Dobavo službene obleke je mestno poglavarstvo zopet razpisalo v »Službenem listu« 23. t. m. Občni zbor Tujskoprometne zveze v Ljubljani bo v torek, 16. aprila, v veliki dvorani Zbornice za trgovino, obrt in industrijo z običajnim dnevnim redom.

Program radio Ljubljana

Poslušalce radia opozarjamo, da bo imel prof. Rancigaj na Veliko soboto ob 17.40 v cerkvi sv. Petra orgelski koncert za prenos v radiu. Program bo obsegal skladbe Bacha, Bossija, Premra in Gollerja.

Sobota, 23. marca: 12 Plošče — 12.30 Popročila — 13 Napovedi — 13.02 Opoldanski koncert Radijskega orkestra — 14 Poročila — 17 Prenos vstajenja iz cerkve sv. Petra v Ljubljani — 17.40 Orgelski koncert (g. prof. Pavel Rancigaj) — 18.30 Nadaljevanje prenosa vstajenja — 19 Napovedi, poročila — 19.20 Nac. ura: Umestnost in nacionalizem (dr. Drago Cvrtko, Ljubljana) — 19.40 Plošče — 20 Zunanje-politični pregled (g. dr. A. Kuhar) — 20.30 Velikonočne pesmi poje Sempeterski cerkveni zbor — 21.15 Koncert radijskega orkestra — 22 Napovedi, poročila — 22.15 Narodne pesmi (plošče).

Nedelja, 24. marca: 8 Praznični pozdrav (plošče) — 8.45 Verski govor (g. ravnat. Jože Jagodice) — 9 Napovedi — 9.03 Komorni zvoki (plošče) — 9.20 Tamburaški orkester: Velikonočne pesmi (vodi L. Karmelj) — 10 Cvetke v glasbi (plošče) — 10.15 Prenos službe božje iz cerkve sv. Petra v Rimu — 12.15 Naši odmevi (plošče) — 12.45 Prenos iz Vatikana: Blagoslov sv. očeta Pija XII. — 13 Napovedi — 13.02 Velikonočni koncert. Solist g. docent Karlo Rupel, igra povečani Radijski orkester, dirigira D. M. Sijanec — 17 Slavnostni napravi (plošče) — 17.30 Koncert pevskega zbora »Gospodarski zvon« — 18.15 Domači koncert Radijskega orkestra — 19 Napovedi — 19.20 Nac. ura: Balkan, edinstveno gospodarsko področje (Gustav Ogrizek, Belgrad) — 19.40 Objave — 20 Preludij in melodije (plošče) — 20.30 Koncert vojaške godbe 40. pp. Triglavskega, dirigent viš. kap. Ferdo Herzog — 22 Napovedi, poročila — 22.15 Oddaja za izselence: Sodelujejo Radijski komorni zbor in Radijski orkester. Dirigent D. M. Sijanec: Slovenske velikonočne pesmi.

Ponedeljek, 25. marca: 9 Napovedi, poročila — 9.15 Prenos cerkvene glasbe iz trnovske cerkve — 15 Verski govor (g. dr. Ciril Potocnik) — 11.20 Izjavičev: Mala Floramja (plošče) — 12.30 Poročila, objave — 13 Napovedi — 13.02 Koncert narodne pesmi. Sodelujejo gg. Mirko Premelj, Andrej Jarc in A. Stanko (harmonika) — 14 Otroška ura (gđ. Manica Komanova kramlja) (oddaja prekinjena od 14.30 do 17 ure) — 17 Zakaj ozaduje prekrbna mest z domačo klavno živino (g. dr. Ziberti Simon) — 17.30 Kmečki tri in Jožek in Ježek — 19 Napovedi, poročila — 19.20 Nac. ura: Zadržanje Srbov ob ustaji v Hercegovini in Boki (dr. Drag Strnjakovič, Belgrad) — 19.40 Objave — 20 Pomladni večer. Sodelujejo: Fantje na vasi gđ. Sonja Ivančič in Radijski orkester — 22 Napovedi, poročila — 22.15 7. boljšo voljo (plošče).

Zadružna šola je zaključila že 26. tečaj v obeh letnikih se je letos izšolalo 58 novih zadružnih delavcev

Ljubljana, 22. marca.

V sredo je bil slovesen zaključek Zadružne šole v Ljubljani, ki se je pričela kot 26. zimski tečaj dne 16. oktobra 1939 in je trajala do 20. marca 1940. Slovesnega zaključka so se udeležili za bansko upravo referent za zadružništvo g. profesor Ludvik Puš, za Zadružno zvezo podpredsednik gimnazijski direktor g. dr. Karel Capuder, za Zvezo slovenskih zadrug predsednik g. Ivan Pipan in za Zvezo gospodarskih zadrug tajnik g. Franc Koblar.

Slovesnost je začel direktor g. Josip Gogala, ki je pozdravil navzoče gospode zastopnike, ki so s svojo udeležbo dokazali, kako zelo se zanimajo za delovanje Zadružne šole in kako skrbno zasledujejo učne uspehe in sposobnost novih zadružnih delavcev. Korporacije se dobro zavedajo, da je potreba po novih zadružnikih še velika, ker vedo, da spadajo v vodstva vseh zadrug možne in fantje, ki so v zadružništvu izšolani, prepojeni z zadružnim duhom in v katerih je zadružna ideja živa. Nato je prosil zastopnika banske uprave, naj sporoči gospodu banu zahvalo za njegovo naklonjenost, da je podaril učencem Zadružne šole iz banovinskih sredstev štipendije v skupnem znesku din 1500. Posebno priročno se je zahvalil Zadružni zvezi, Zvezi slovenskih zadrug in Zvezi gospodarskih zadrug, ki so letos popolnoma same prevzele vse finančne breme Zadružne šole, ker ministrstvo za kmetijstvo ni dodelilo Zadružni šoli neposredno nobene posebne podpore. Po izrečenih pozdravih in zahvalah je navedel direktor g. Josip Gogala razne statistične podatke. Zadružna šola je prešla v šolskem letu 1939-40 razpis kmetijskega ministrstva, s katerim je minister potrdil organizacijski statut šole, in razpis banske uprave, s katerim je ban odobril občni učni načrt in podrobni učni načrt, po katerem se predava v prvem letniku 12 predmetov, v drugem pa 15. V pedagoškem, metodičnem in administrativnem pogledu je vodil šolo g. Josip Gogala, razredniške posle v prvem letniku je opravljal g. Anton Kralj, tajnik Zadružne zveze, v drugem letniku pa g. Rudolf Schauer, tajnik Zveze slovenskih zadrug.

Letošnji uspeh v šoli

V začetku šolskega leta je vstopilo v Zadružno šolo v prvi letnik 39 učencev, v drugi pa 21, skupaj 60. Med letom sta izstopila 2 učenca prvega letnika in je konec leta ostalo skupno 58 učencev. Po svoji pripadnosti je bilo 56 učencev iz Slovenije, 2 pa sta bila iz slovenskih delov Koroške. Po okrajih so pripadali učenci 23 okrajem. Narodnosti so bili vsi slovenske, po veroizpovedi je bilo 57 učencev rimsko-katoliške vere, 1 pa evangeliške. Starost učencev je bila od 16—31 let. Učenci, ki so vstopili v prvi letnik, so imeli različno izobrazbo. Od enorazredne ljudske šole do dovršene meščanske šole in do dovršene spodnje srednje šole ter raznih kmetijskih in vinarskih šol. V drugi letnik so bili sprejeti samo taki, ki so dovršili prvi letnik. Izmed učencev, ki so obiskovali Zadružno šolo v letu 1939-40, jih 8 že sodeluje pri raznih zadrugah, 17 drugih pa bo takoj po zaključku šole odšlo v praktično delo na zadružnem terenu. Učni uspeh učencev je bil ta-le:

Z odličnim uspehom so dovršili 1. letnik 5, 2. letnik 9; s prav dobrim uspehom so dovršili 1. letnik 14, 2. letnik 6; z dobrim uspehom je dovršilo 1. letnik 17, 2. letnik 6; z zadostnim uspehom

1. letnik 0, 2. letnik 0; z nezadostnim uspehom 1. letnik 1, 2. letnik 0.

Vzdrževalni stroški Zadružne šole so znašali din 102.505-75, h katerim je prispevala Zadružna zveza din 66.113. Zveza slovenskih zadrug 33.056-50 din, Zveza gospodarskih zadrug din 3.336-25.

Po poročilu g. direktorja so gospodje predavatelji pregledno izpraševali predelano snov iz posameznih predmetov, da so zastopniki dobili pregled čez učno snov in so se mogli prepričati, kako so si učenci prisvojili razloženo snov. Učenci so odgovarjali prav dobro.

Slovenski narod pričakuje od zadružnikov nesebično delo

Ko je bilo izpraševanje gotovo, je povzel besedo zastopnik banske uprave g. prof. Puš. Rekel je:

»V imenu g. bana, banske uprave in v svojem imenu mi dovolite, da učiteljskemu zboru in vam vsem učencem izrečem priznanje za uspehe, ki ste jih v tem času dosegli. To je pripisati predvsem vaši pripravljenosti, s katero hočete služiti svojemu narodu. Svojim čestitkam pridružujem željo, da bo to vaše delo v pravem zadružnem smislu vodeno tudi naprej, da pomagamo kmečkemu ljudstvu do lepšega gospodarskega in kulturnega življenja. Zagotavljam vas lahko, da bo banska uprava ves čas in vsekdar, dokler bo vaše delo pošteno in prepojeno s pravim zadružnim duhom, podpirala. Prosim vas, da vsa stremjenja oblasti, vse načrte v gospodarskih vprašanjih, ki zadevajo zadružništvo, s sodelovanjem spremljate. Glejte, da bomo roko v roki delali za lepšo in boljše bodočnost kmečkemu stanu in drugih stanov, kateri tvorijo našo celotno skupno domovino Jugoslavijo. Pomagaj nam Bog!«

Za njim se je oglašil k besedi zastopnik Zadružne zveze direktor g. dr. Karel Capuder:

»V imenu Zadružne zveze vam čestitam k lepemu uspehu. Na pot, katero boste ubrali naravnost na delo, vam dam eno voščilo, to je, da bo vaše delo aktivno tam, kjer boste delali za druge ali zase. V vseh zasebnih in javnih delih naj se kaže vaša vestnost in znanje. Nobena revizija naj bi ne prišla nepričakovano. Vsi računaj naj bodo čisti. Pomaga naj vam Bog!«

Za njim sta govorila še zastopnik Zveze slovenskih zadrug predsednik g. Ivan Pipan in tajnik Zveze gospodarskih zadrug g. Koblar.

V imenu učencev se je zahvalil absolvent drugega letnika Zadružne šole Franc Pipan:

»Spoštovani gg. profesorji, dragi sošolci! Danes smo polagali račune svojega petmesečnega dela. Vsak izmed nas si je prizadeval, da odnese iz te šole čim več koristnega znanja, s katerim bo pomagal zadružni misli, da prodre v sleherni slovenski vas.

Zadružna ideja je ideja pravice, ki mora prepoiti vse naše narodno življenje, odstraniti mora vse, kar škoduje blagostanju našega malega človeka. Borba, ki jo vodi zadružništvo, je težka, kajti njegov sovražnik je silen. A izvojevati jo moramo. Mi mladi bomo zastavili zato vse sile, da bomo nadaljevali pot, ki so nam jo zažrtli stvaritelji našega zadružništva brata Vošnjaka, dr. Krek in drugi. Nihče naj se ne ustraši žrtve, ker le te nam bodo dale ključ in pravico do boljšega življenja, kot pa ga ima sedaj slovenski kmet. Zato, dragi tovariši, trdno primimo plug,

ki orje ledino našega zadružništva, in zavedajmo se, da je le v skupnosti moč. Združimo v zadružnem gibanju vse zdrave sile našega naroda. Vedno naj nam bo v mislih pregovor: Vsak je svoje sreče kovač. Kar si bo kmet sam ustvaril in postavil na trden temelj zadružništva, to bo njemu služilo, od druge pa ne pričakujemo ničesar. Propagirajmo povsod zadružno misel in priporočajmo zadružno vzgojo, ki nam jo nudi naša šola. Zavedamo se težkih žrtve, ki jih imajo zveze z vzdrževanjem. Prosimo gg. zastopnike, da sporoče svojim zvezam našo iskreno zahvalo in obljubo, da se bomo v življenju izkazali vredne velikih žrtve. V imenu vseh se zahvaljujem banski upravi, ki je skoraj vsem pomagala s svojo podporo. Prav posebno zahvalo pa smo dolžni vam, gg. profesorji, ki ste storili več kot je bila vaša dolžnost. Vedno vam bomo hvaležni za vaš trud in v veseljem se bomo spominjali šole, ki nam je dala mnogo dobrega in koristnega strokovnega znanja. Zaključujem z zahvalo vsem, ki so kakorkoli pripomogli k uspehu letošnjega tečaja. Vam, dragi tovariši, pa kličem — pogumno na delo!«

K sklepu se je g. direktor Josip Gogala zahvalil vsem govornikom ter prosil g. prof. Puša, naj poroča g. banu o uspehih šole in mu predloži priporočilo šole, naj gospod ban tudi v bodoče ohrani zadružni šoli svojo dosegajo naklonjenost. Enako se je zahvalil vsem trem zvezam za njihovo podporo ter prosil, naj svojo ljubezen do Zadružne šole ohranijo še v nadalje, da bodo zopet novi tečajniki deležni vzgoje in izobrazbe, ki jo nudi šola kmečkim fantom in možem. Zveze je dalje prosil, naj v prihodnjem šolskem letu omogočijo absolventom prvega letnika, da bodo prihodnje leto mogli nadaljevati in dovršiti šolanje. Tečajnikom je pa priporočil, naj radi in pridno sodelujejo pri domačih zadrugah in sami iščejo možnosti sodelovanja. Pri svojem delu naj se vedno ravnajo po temeljni misli zadružništva, da delajo nesebično za druge. Priporočil jim je, naj pri svojem udejstvovanju postavljajo na prvo mesto moralo in naj vedno delujejo za procvit naše slovenske vasi. S tem je zaključil slovesnost.

Obsojeni neprevidni šoferji

Maribor, 21. marca.

Danes smo poročali v Slov. domu o dveh razpravah, ki sta bili na okrožnem sodišču proti neprevidnim šoferjem. Sodbe, ki jih je sodišče izreklo, so bile prav stroge in bodo morda tudi zaslegle. Potrebno pa bi vsekakor bilo, da bi sodišče poleg zavora poseglo še po drugih sredstvih, ki so morda še učinkovitejša, kakor nekaj tednov ali mesecev kehe. To bi bil predvsem trazen ali začasen odvzem šoferske legitimacije, ki bi marsikoga, spametoval, da bi previdneje sedel za volanom ter bi bolj mislil na vožnjo in na vse nepredvidene dogodke, ki ga lahko na cesti zadenejo. 34letni šofer pri avtoprevozniku Pečniku v Pljuju Ferdinand Fužir je zakrivil lansko leto znano smrtno nesrečo v Gorisnici pri Pljuju. Do smrti je povozil Franca Bratušo, ker je s prevetko naglo zavozil v ovinek sredi vasi ter ga je rezal, namesto da bi tudi v ovinku vozil po desni strani. Fužir je bil obsojen na 6 mesecev nepogojnega zavora. Za njim je prišel na zatožno klopi 31letni posestnik Jožef Zel iz Očeslavcev, ki se je dne 16. avgusta lanskega leta peljal s svojim motornim kolesom v Pljuj, pa je malo pred mestom zapeljal v skupino selmarjev ter je nevarno poškodoval Rozaljo Vršič. Zel je bil obsojen na dva meseca zavora, pogojno na tri leta.

Hace je hotel ubiti in oropati čadramskega župnika

O razbojniku Hacetu prihajajo sedaj tudi na Štajerskem na dan vedno bolj zanimive reči. Orožnikom se javljajo ljudje, ki so vedeli za razne Hacetove lopovske podvige in za njegove načrte, pa si iz strahu pred maščevanjem razbojnika poprej niso upali govoriti. Tako so tudi orožniki na Tezmem izvedeli o Hacetovem načrtu, katerega je nameraval izvršiti v Čadramu pri Oplotnici. Hace se je nahajal svojčasno v mariborski kaznilnici, kjer se je seznanil z nekim Jurijem Reharem iz Zrkovcev. Postala sta dobra prijatelja ter je Hace Rehara nagovarjal, naj se potem, ko bo prost, pridruži njemu; imel bo dosti denarja in lepo življenje. Potem je bil Hace izpuščen. Lansko leto je prišel na svobodo tudi Rehar. Ko je nekoč hodil po mariborskih ulicah, je v Vetrinjski ulici naenkrat srečal Haceta. Svidenje je bilo prav prijateljsko ter se je Hace izkazal kot kavalir. Tedaj so ga že povsod preganjali zaradi njegovih razbojstev, pa se je vendar počutil čisto varnega. Hace je spet nagovarjal Rehara, naj se mu pridruži. Razvijal mu je svoje načrte, ki jih ima za prihodnost. Med drugim mu je omenil, da bo napadel in oropal mesarja Flisa na Tezmem in pa župnika Hohnjca v Čadramu; pri obeh se je nadejal obilnega plena. Dejal je, da ne bo pri izvršitvi napada delal dosti komedij. Če ne bo dobil denar zlepa, pa ga bo zgrda in bo potem žrtve kar pobil, ker je to najbolj varno. Rehar Hacetovega predloga ni sprejel. Hace je kmalu potem iz Maribora izginil, ker so ga začeli iskati ter so mu postala tla pod nogami prevroča.

Anketa za novo postajališče Podkočna

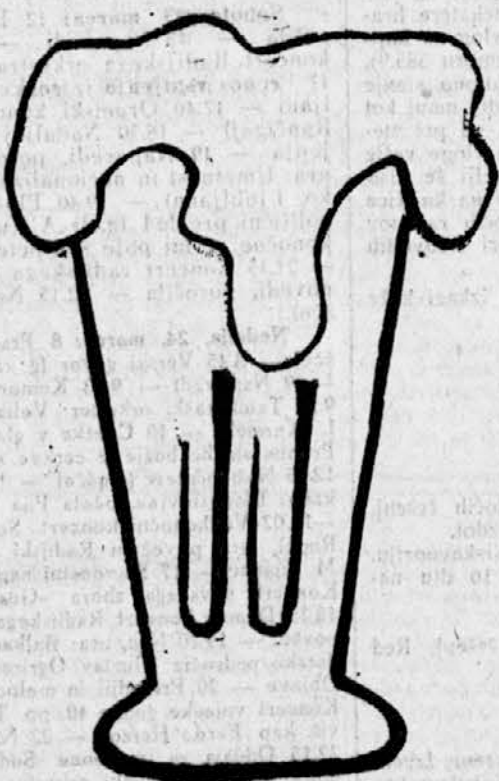
Jesenice, 21. marca.

Na praznik sv. Jožefa je bila v mestni občinski posvetovalnici anketa za ustanovitev železniškega postajališča Podkočna med postajama Jesenice in Dobrava-Vintgar. Anketo je sklicala Delavska zbornica na pobudo ZZZ. Vabljeni so bili zastopniki prizadetih okoliških občin, direktorje drž. železnice, Kranjske industrijske družbe in zastopniki delavskih organizacij. Direkcija drž. železnice je predložila načrte in preračun, ki bi znašal okrog 100.000 dinarjev. Stroške bi morali nositi interesi, ki pa so predvsem delavci zaposleni pri KID, ki hodijo peš ali se vozijo s kolesi preko Kočne v Gorje. Zamisel novega potrebnega postajališča bo v veliki meri koristila delavcem kakor tudi KID, ker bodo delavci prišli na delo spočiti in obvarovani vremenskih nevarnosti. Upanje je, da bo prevzela večji del stroškov KID, ostali del pa se bo razdelil med okoliške občine. Delavska zbornica je prevzela nalogo, da izpelje in uresniči letošnje želje delavstva in zbere denarna sredstva za kritje stroškov novega postajališča.

Ura na klobuku

Doslej so imeli klobuke z narisanimi urami v Parizu samo v pustnem času, a sedaj je postala ta pustna domislica »resna ideja« pomladne mode. Prvi klobuki s pravimi urami romajo na glavah lepih žensk po Parizu, drugi pa skušajo zvabiti druge ženske h nakupu med pomladanskimi modeli po izložbenih oknih. Stvar bo menda šla, kakor je prišla.

Za velika noč se najbolj priporoča

NOVO BOK PIVO

in
LEŽAK PIVO

IZ PIVOVARNE

UNION

V LJUBLJANI

Čez tri celine in čes štirinajst držav - v šestih dneh

Modernega časnika „pot brez miru“

V naslednjem prinašamo poglavje iz nadvse zanimive knjige »Pot brez miru«, ki jo je o svojem življenju in burnih, pretresljivih doživljajih napisal »kralj sodobnih časnika«*Webb Miller*. To napeto delo bo začel naš list prinašati začenši s prvim aprilom, na kar opozarjamo naše naročnike in prijatelje, ki bodo v tem podlistku lahko brali najpomembnejše dogodke iz zgodovine sveta v zadnjih 25 letih in to po pripovedovanju človeka, ki je bil sam priča vsega.

Nekega majskega jutra v letu 1930 je na vse zgodaj zabrenel telefon v mojem londonskem stanovanju. United Press mi je po telefonu oddala nujno brzojavko iz našega newyorškega uredništva. »Potujte s prvim letalom Indija, poročajte Gandhijev solni boj,« se je glasila brzojavka. Bilo je eno najzanimivejših naročil, ki ga je kdaj dobil kateri častnikar. Po zraku naj bi potoval čez petnajst držav, čez tri dele zemlje, čez gorovja, morja in puščave. V petnajstih dneh naj bi premagal skoraj 16.000 milj zračne poti — šest dni tja, šest nazaj.

Deset vizumov, štiri cepljenja

Poklical sem Imperial Airways, ki je šele pred kratkim uredila tedensko potniško zvezo z Indijo. Dejali so mi, da bo letalo odletelo prihodnje jutro ob 8., da potrebujem 10 vizumov in da je zelo dvomno, ali jih bom vse dobil v enem dnevu. Morali bi me cepiti proti koleri, kugi, tifusu in kozam. Imperial Airways ne sme sprejeti nobenega potnika, ki ne more pokazati sprječeval o vseh teh cepljenjih.

Vzel sem si prostor do Karachia, ki je veljal 586 dolarjev. Voznina za prtljago nad 60 funtov, kolikor je bilo proste, je veljala 1.25 dolarjev za funt. Vizumi za Evropo, Afriko in Azijo pa kakih 40 dolarjev.

Imperial Airways je naročila nekemu, naj mi pomaga pri iskanju vizumov. Obrnil sem se na bolnišnice zaradi potrebnih cepljenj. Druga za drugo so dejale, da nimajo cepiva za koleru ali za kugo. Bil sem že do grla sit, ko sem popoldne končno le našel bolnišnico, ki je imela na razpolago potrebna cepiva.

Ko sem zdravniku razložil, da potrebujem ves seznam cepljenj hkratu, je mož sklenil roke nad glavo:

»Človek božji, hudo boste zboleli. Nekatera cepivo je treba dajati v treh obrokih na teden. Nikdar se nisem slisal, da bi bil kdo dobil vse hkratu. Toda konec koncev, če vztrajate pri tem, vam bom pa dal naboje. Toda v enem dnevu boste bolnik.«

Zdravnik je imel prav. Prebil sem vročino noč. Toda vse je bilo urejeno — vizumi, cepljenja, prtljaga in celo večerne obleke, ki sem jih moral imeti za Indijo. Nisem pa prav nič več utegnil, da bi si bil kupil tropsko obleko ali čelado iz plutovine ali pa varstvene naočnike.

Ob pol osmih naslednje jutro sem ob oblačnem vremenu prišel v Croydon. Žena in sinko sta prišla z mano, da bi me videla, kako se bom vzdignil na sedemdnevno potovanje po zraku čez 6000 milj daleč.

Sopotniki

Na letališču je bilo živo vrvenje. Zunaj pri betonskem nakladišču se je v megli kazal močeni obris šeststonskega dvokrilnika, velikega kakor hiša. Ravno so bili naložili pol tone pošte za Indijo. Zatem je prišla potniška prtljaga, nato potniki, radijski strojniki, mehaniki in tršat, živahen pilot z obrazom, ki sta ga veter in zrak meseno rdeče ozgala. Trije motorji so se zagnali, od koles so izpodbili zagozde, letalo je s težavo zdrsnilo čez razmeščeno polje in se rjove dvignilo v zrak.

Samo dva od šestih potnikov sta imela za cilj Indijo. Lady Leighton, 63 letna gospa s sneženimi lasmi, je hitela v Basoro ob Perzijskem zalivu k hudo bolni nečakinji. Baryju Lawtherju, preizkušnemu poglavarju skrivne policije in komisar-skemu nadzorniku angleške policije v severno-zahodni pokrajini, se je mudilo v Peshawar, kjer so Afridi izkopali bojno sekuro in s tem pretrgali njegov dvestletni dopust. Bil je to star vojščak iz dvajsetletnih prask na afganski meji, z obrazom v barvi starega usnja. Quyn-Harkin, plavalas velikan, ki je preстал pri angleških četah vojni po-hod leta 1918 proti boljševikom v severni Rusiji, se je peljal poslovno v Kairo. Zdalj je bil višji knjigovodja Angleške banke. Fleming, rdečeličen ladjar iz Glasgowa, ki je prvič potoval v letalu in je bil zaradi tega nemiren, se je peljal v Ate-ne, da bi prodal ladje grški vladi. Zadnji je bil še ameriški trgovec, ki je hotel na Dunaj, in pa moja malenkost.

Zložno smo se utaborili na sedežih in si na-tlačili vate v ušesa, da bi dušili bobneči hrup strojev. Lady Leighton je začela plesti napol do-končan jumper, natančno na mestu, kjer je bila prenehala, ko se je bila odločila, da bo odpoto-vala v Perzijski zaliv.

V toplem soncu smo leteli nad širnim morjem oblačnih blazin. Zdalj pa zdaj je letalo živnilo tik nad belo odejo. Človeka je prijemalo občutje stopnjevanje, lahkonosne radosti. Bili smo sami, sami v svetu mehkih oblakov, sinje nebesne praznine in sončnega soja. Temna senca našega letala je naglo tekla čez proge oblakov kot edino vidno znamenje gibanja v našem svetu.

Grmenje strojev je polagoma popuščalo. Glad-ko polje se je kakor noro zibalo proti nam, zdr-velo kvišku in ujelo kolesa na letalu. Jimmy Youll, najboljši pilot te družbe, je posadil 6000 kg težki stroj, naglejši kakor ekspresni vlak, tako nežno na tla, kakor položijo gospodinja košaro jajc. Od tedaj ima Youll za seboj še svojo milijonsko miljo leta — 10.000 ur, to je pol leta potovanja po zraku.

Dunaj in cepivo za mlado Egiptanko

Letališče v Kölnu ter 45 minut postanka za zajtrk. Toda bil sem preveč bolan, da bi jedel. Nemški obmejni uradniki in sivih uniformah so togo pozdravili in zahtevali potne liste. Medtem ko so monterji naglo črpali v tanke stotine litrov goriva — porabili smo kakih 5 litrov na minuto — so potniki zajtrkovali v bledem sonju na restav-racijski ploščadi.

Potem smo se pognali čez Nürnberg proti Dunaju. Za Nürnbergom se je prikazal zaviti sre-brni trak veličastne Donave, po kateri naj bi se ravnali več kakor 500 milj daleč.

Nekaj po sončnem zahodu smo pristali na Dunaju. Luči na krožnih cestah so se zablskale. Iz ptičjega pogleda je bilo mesto videti odlično, vredno, da bi bilo prestolnica velike države. Čez nekaj minut smo se v avtomobilu vozili po širokih tridelnih cestah, mimo častljivih cerkva, velikih palač in vladnih poslopj, iz katerih so nekoč vla-dali podirajoče se, množjezično cesarstvo. Jedli smo v slovitim hotelu Bristol. Še vedno sem imel vročico in sem malo jedel.

V nedeljo zjutraj ob pol devetih smo se ob lahno zaoblacenem nebu dvignili proti Budimpešti ter po dveh urah vzrli mesto ob Donavi. Ko smo pod milim nebom zajtrkovali na letališču, so ogr-ski uradniki v napetih sinjih uniformah pregledo-vali naše potne liste.

Ko smo ravno hoteli spet stopiti v letalo, se je spustil tam od Dunaja majhen francoski avijon. Letalec je skočil iz njega in hitel do našega pi-lota. Nosil je tri majhne škaltlje v obsegu kakih 5 cm. V žuboreči francoščini je povedal, da čež 900 milj daleč lovi naše letalo. V Kairu je mlada Egiptanka hudo bolna, ima redko obliko hromosti. Če je ne bodo cepili s cepivom, ki ga je moči dobiti samo v Parizu, bo v nekaj dneh umrla. Brzojavke po kablju so pariški delavnici naročale, naj se ne boji nobenih stroškov in naj cepivo odda letalu, ki gre v Indijo. Če bo pilot ujel Indijca, mu je bilo obljubljenih 8000 frankov. V Kölnu nas je zamudil in je od tam dalje drvel za nami. Pilot Youll je shranil dragocene škaltlje.

Donava, Belgrad, Balkan

Odhod v Belgrad. Po skoraj dveh urah se je spet prikazal močeni tok Donave. Iz 30 milj da-leč se je v soncu lesketal kakor srebrn trak. Vi-soki, strmi bregovi so se dvigali nad njo, vse do roba brega so bili posejani s čednimi kmetijami in rodovitnimi polji. Zrak je zdaj prvič postal »kepaste«. Konice kril so se zibale gor in dol za kakih petnajst čevljev daleč. Šeststonski dvokrilnik se je opotekal kakor tovorni voz na kotaljasti cesti. Ležal sem na hodniku na tleh, pod glavo sem imel plašč.

Zrak se je spet pomiril, ko se je od daleč po-kazal Belgrad, prestolnica kraljevstva Srbov, Hr-vatov in Slovencev. V kolibi poleg letališča smo pili kavo.

Od Donave, po kateri smo šli 400 milj daleč čez štiri države, smo je ubrali čez balkanske vi-šave proti Skoplju čez najbolj robato ozemlje, kar smo ga do zdaj srečali. Na levo in na desno so taborila visoka gorovja, mi pa smo leteli po glo-boki ozki dolini, skozi katero se je vila široka flovnata reka, do kamor se seglo oko. V višini naših oči so naokoli visele težke proge oblakov. Večkrat se je zdelo, da se jih naša krila skoraj dotikajo in človek se je nehote prestrašeno umak-nil nazaj, zakaj oblaki so bili videti trdi kakor zasneženi vrhovi.

Rjovenje motorjev v redkem višinskem zraku je povzročalo čudne slušne prevare. Zdelo se mi je, da slišim cerkvene zvonove in včasih tudi petje človeških glasov. Nenadno je letalo nad zarezo v gorovju planilo navzdol, kakor kosem z osata ga je pihnil v višino steber zraka, ki je vstajal čez prelaz proti nebu. Pred nami je ležalo Skopje. Letalo se je spustilo na pšenično polje, na zasilno letališče. Polomljen ameriški avtomobil se je komatal z nami po strašnih cestah mimo prepro-stih, težkih volovskih vpreg in mohamedanskih kmetov s fesom ter vrečastimi turškimi hlačami.

Noč smo prebili v preprostem gostišču, ki je imelo eno samo kado za kopanje. To so polnili z vedri z dvorišča. Sobe so bile prazne in zatohle.

Naslednje jutro smo čez več gorovij odleteli proti Macedoniji vzdolž rodovitne doline Vardarja. Njena žitna polja so bila pretkana s škrlatnimi programi maka. In že je v našem vznjoju ležal Solun, nov in na surovo sezidan po velikem po-žaru. Tu smo prestopili v enajst ton težko trimo-torno vodno letalo, ki naj bi nas preneslo 880 milj daleč čez Sredozemsko morje v Egipt.

Nad sinjim Egejskim morjem

Letalo je zdrsnilo čez stekleno vodno površje, se dvignilo na 2000 čevljev in letelo kakih 20 milj daleč vzdolž obrežja. Zrak je bil kristalno čist, da je bilo mogoče videti petdeset do šestdeset milj daleč. V obrisu na obzorju se je grško obrežje zdelo podobno ogromnemu vzhobenemu zemlje-vidu s pastelno sinjimi sencami. Na desni sta vsta-jala vrhova Olimpa in Osse. Ravno pod nami pa so se v topli sončni luči svetili severni Sporadi.

Proti poldnevju je šlo po kabini nenadno gi-banje. Ljudje so začeli razburjeno migati in vzkli-kati. Rinili smo se v ozadje in gledali skozi okna. Atenej Strma skala Akropole, nad katero je molela krásna razvalina Partheona in podrtine Zeusovega templja. Krog in krog pa se je širilo enolično in sivo moderno mesto.

Deset minut pozneje je naše letalo nežno zdrsnilo na sinje površje Falerskega zaliva. Pot-niki so ostali na letalu, ta čas pa so v naglici polnili tanke kar z motornega čolna. S 1200 litri goriva smo se dvignili na naslednji kos poti, 220 milj daleč od zaliva Mirabella na vzhodnem koncu Krete, zadnjega otoka v Sredozemlju.

Drseli smo čez Kiklade in prešli sloviti otok Milos. Naš moderni bajni plašč je letel ravno nad otoki in povzročal zmedo med koznimi pastirji tam spodaj in med njihovimi živalmi. Koze so bežale čez strma pobočja. Še noben del leta se mi ni zdel tako lep. Pregledal sem lahko stotine kvad-ratnih kilometrov neverjetno sinjega Sredozem-skega morja, v katerem so plavali rdečkasti otoki. Letalo je nad mirnim morjem ležalo tako trdno kakor ladja.

Okoli treh smo zagledali temno gmoto otoka Krete. Zasneženi vrh Ide je molel 2600 metrov visoko iz morja in smo ga videli že od 100 milj daleč.

Spinalonga, skala gobavcev

Pod nami se je nenadno pokazal zaliv Mira-bella, tesno zaprt od rjavih gorskih grebenov. V ostrem zavoju smo švignili navzdol, preleteli neki otoček in prišli tik ob otoku Spinalonga na vodo. Otok je samotna, le nekaj 100 m široka skala, pokrita s starimi trdnjavami, krona pa jo grad z 20 čevlji debelimi zidovi. Vse to so po-stavili Benečani, ko so bili še gospodarji Sredo-zemlja. Turki so 50 let oblegali to skalo, preden so jo zavzeli. Med zadnjo balkansko vojno so se skale polastili Grki ter zrinili z nje zadnje turške prebivalce, in sicer s tem, da so na Spinalongo naselili gobavce.

Sredi lepote tega ljubkega malega zaliva živi danes 260 gobavcev brezupno življenje v pričako-vanju zalezujoče, strašne smrti, ki jih bo odréšila. Nimajo nič dela, nič razvedrila. Skala je pregola,

da bi lahko uredili vrtove. Enkrat na dan odhaja s celine svet zdravnik, ki prezira smrt, sicer pa se na zakletem otoku nihče ne prikaže. Navzile svoji strašni bolezni pa spravljajo otroke na ta brezupni svet. Če otroci pri petih letih še ne ka-žejo nobenega znamenja o bolezni, jih vzamejo staršem, z gobavostjo obdarovani pa morajo do konca dni ostati na otoku. Ko smo leteli čez Spi-nalongo in pristajali, smo videli, kako so brez-brizne, črno zahotane postavice z razdejanimi obličji strmele navzgor. Niso pa kazale nič raz-burjenja.

Po pogledu na vremensko poročilo je pilot odločil, da je prepozno, da bi se danes dosegli Egipt. Zato smo odšli na krov stare, 100 tonske jahte »Imperiac«, ki je tvorila oporišče letalske proge. Ker na tej strani Krete ni bilo nobenih gostišč, je letalska družba zasidrala v zalivu jahto za udobje pilotov in potnikov. Pilota je skrbelo, da ne bi noč postanka s škaltljami cepiva škodila življenju dekleta v Kairu.

Skok v Egipt

Ob štirih zjutraj so nas prebudili in neumiti smo zajtrkovali pri svetlobi luči v kabini. Ob zori smo se dvignili za Aleksandrijo. Pred sabo smo imeli 370 milj — najdaljšo pomorsko progo v Evropi. V zgodnji jutranji luči se je Kreta kmalu pogreznila za obzorje.

Ko smo grmeli 800 m visoko nad Sredozem-ljem, sem se v ozki umivalnici mogel še nekam čedno obriti. Na vsej poti do Aleksandrije smo videli samo dve ladji. Takole okoli devetih se je na obzorju pokazalo plitvo, rumenkasto obrežje Egipta in kmalu smo pristali v vrvenju aleksan-drijske luke.

Gibek motorni čoln je planil proti nam, da bi vzlet malo pošiljatev cepiva in prehitel smrt. Zvedeli smo, da je dekle še pri življenju in da čaka poseben vlak v Aleksandriji, da ji prinese cepivo. Po prihodu v Indijo smo slišali, da je cepivo prišlo o pravem času in da so deklele rešili.

Nagel zajtrk v Aleksandriji, nakup temnih naočnikov za varstvo oči proti slepečemu soncu in že smo se v avtomobilih peljali proti letališču v Abukirju, od koder naj bi se dvignili za let čez Sinajsko puščavo.

Letalo je vozilo s seboj posebne posode za vodo, če bi se morali v sili spustiti v puščavi.

Pod nami se je vlekle ustje Nila, pokrito s kraji v barvi zemlje, z nizkimi strehami. Potem se je prikazal trak Sueškega prekopa, ki je zveza in živčno središče angleške svetovne države, loč-nica dveh celin.

Nad Sinajsko puščavo — noč v Gazi

Iz višine 1400 m smo ga pregledali lahko od začetka do konca, saj se je ostro odražal od ru-menkastu rjavca peščenega površja puščave. Pod ducata ladji je pihalo med Rdečim morjem in med Sredozemljem.

Spodaj se je širila rjavkasta zapuščena Sinaj-ska puščava, po kateri so Izraelci otroci ro-mali 40 let. Peščeni griči, peščene doline, zemlja do trdega izsušena od sonca, skorjasta kalijeva ali solna močvirja, ki so se lesketala v vrenju, tu pa tam majhna zelenica prašnih palm. Nismo nikjer videli znamenja življenja, lahko pa je bilo pre-poznati staro karavansko stezo iz Egipta v sveto deželo. Pri Gazi smo zagledali železnico, ki jo je naredil general Allenby v svetovni vojni za boj proti Turkom. Popoldne smo pristali pri Gazi, starem filistejskem mestu, ter prenočili v lesenih kolibah, ki jih letalska družba uporablja za stanovanja.

V svetopisemskih časih je bila Gaza pomemb-no mesto. Leta 322 p. Kr. se je pet mesecev upi-rala Aleksandru Velikemu. Pred 1400 leti je bila sedež pomembnega učenjstva. Danes pa je Gaza bomo, umazano mesto, s kakimi 17.000 ljudmi. Del mesta je v razvalinah, od kar so Angleži ob-streljevali Turke.

Prijazni gospod iz Glasgowa se je v tropski čeladi sprehajal po prašni glavni cesti med čre-dami koz, kamel in oslov, med oprežujočimi sku-pinami častitljivih Arabcev z barvitimi oljčniki, in je z začudenjem izvedel, da je tu Samson na-redil svoje veliko delo, ko je izpodnesel mestna vrata. Grič za letališčem je kraj, kjer je najmočnejši dvigalec uteži, kar jih je poznal stari svet, odložil mestna vrata iz Gaze.

Ob 3.20 zjutraj so nas izgnali k zajtrku. Bili smo samo še trije potniki: Lawther, lady Leighton in jaz. Leightonova je pri svojih 63 letih prena-šala vročino, utrujenost in zgodnje vstajanje za čuda dobro. Ponoči je blizu nas taboril trop pa-širskih Arabcev in hrušč naših motorjev je med njihovimi kamelami in kozami povzročil divjo zmedo. Tam doli so se prikazale luči izpod so-torov iz črnege usnja, Arabci pa so s hripavim goltanjem preklinjali nas nevarnike z vsemi pre-dniki vred.

Sence v Sveti deželi

Ko smo se pripravljali na odlet, je sporočilo iz Ramleha javilo našemu pilotu, da je v puščavi med Gazo in Bagdadom ponoči izginil indijski le-talec Singh, ki je sam letel v Indijo na tekme za nagrado Aga-kana. Dobili smo zapoved, naj ga iščemo.

Dvignili smo se na 1400 m. Pred nami je le-žala sveta dežela, ki je bila videti kakor zaple-tena, oljčno siva zmeda golih kamenitih gora in ozkih, že od pradednih dni izpranih dolin. Pobočja hribov so bila vsa razdeljena s kamenitimi zidovi, da je bila vsaka stopinja tal izkopščena. Tu in tam so bile na konice gora prilepljene belkaste vasi. To uro ni bilo videti žive duše. Zgrmeli smo nad Hebronom in nad njegovimi oljčniki. Ko je sonce vstalo višje, smo precej milj na levi pre-poznali vrh gričev bela, v soncu se lesketajoča poslopja: Jeruzalem. Judejske gore so se kopičile na obzorju. Dvignili smo se višje, da bi jih pre-leteli.

Uro pod odletu v Gazi so naše presenečene oči zagledale pokrajino, ki v svoji pusti veličast-nosti išče primere in je podobna morda samo Velikemu canonu v Coloradu. V silni globeli med Judejskimi in med moabskimi gorami je ležalo Mrtvo morje, skoraj 500 m pod morskim površjem na dnu silnega zemeljskega usada — 47 milj dolgo in 10 milj široko. V silovitem drgetanju se je odprla zemlja nekoč in rana leži zdaj odprta z Mrtvim morjem na dnu. Z enim samim pogledom smo lahko objeli celo, 340 kvadratnih milj veliko jezero, čigar mračni pogled je že od nekdaj vzbujal začudenje in radovednost.

S škrljasto zelenih voda je vstajala težka so-para. Na obeh straneh se je kopičila rjava zmeda pustih, golih, po 1000 m visokih gora. V zgodnji

jutranji luči so sence v soteski in na gorah vsak trenutek menjavale barvo. Zdalj so bile pepelnate, zdaj limonaste, zdaj vijolične. Na severnem koncu pa se je kazala zelena dolina Jordana.

Onstran Mrtvega morja smo leteli nad pešče-nim rumenim višavjem Transjordanije, za Rimlja-nov žitnice Srednjega vzhoda. Danes je napol ne-rodovitna. Na številnih grebenih smo videli sledi mejnih postaj, ki so jih uredili Rimljani pred 19 stoletji za varstvo svojih žitnih zalog. Odkrili smo izhajeno pot v Damask, po kateri so milijoni vernih Mohamedancev romali skozi nevarnosti v Meko, da bi videli tam sveti črni kamen, ki je po njihovih mislih padel z neba. Nismo pa videli ne hiš, ne človeških bitij.

Najdaljša brazda sveta — čez najsamotnejši kos sveta

Za Transjordanijo se začenja velika Sirska puščava, področje roparskih beduinskih plemen in eden najsamotnejših kosov sveta. Tu smo prišli na začetek 600 milj dolge brazde, po kateri se ravnajo letalci nad izsušenimi puščavami proti Bagdadu. Brazda teče čez puste grebene in gole ravni in jo je iz zraka razločno videti. Na vsakih 30 milj se pokaže na tleh velik krog s črko. Ta znamenja na progi so s traktorjem zaorali globoko v trdo skorjo zemlje.

Pravili so mi, da je angleško kraljevsko letal-stvo potegnilo to brazdo, najdaljšo na svetu, leta 1918, in da sta dva oddelka delala po sedem me-secev z vsakega konca, da sta brazdo zarisala čez puščavo, 300 milj daleč nismo videli ne človeka, ne živali in nobenega bivališča. Pilot in monter star ostro gledala na obe strani za zašlim indij-skim letalcem.

Zgodaj popoldne smo se spustili na odprto kamenito puščavo pri vojaški postaji Rutbah Wells, edini stavbi na 200 km okrog. Postaja je bila pravokotnik debelih kamenitih nasipov, 100 m široka in dolga, pred napadi Beduinov zavarovana z vrečami peska, jarki in bodočo žico. Posadko v trdnjavi je tvoril oddelkec temnoplovi irskih vo-jakov z rdečimi fesi v zelenih uniformah in z ble-steče okrašenimi pasovi za patrone. Oboroženi so bili s karabinkami in bodali s srebrnimi ročaji. Skozi majhna železna vrata so nas spustili v po-stajo. Notri smo našli počivališče z gugalniki, elek-tričnimi vetrilci in ledenim pivom. Živež so spravl-jali sem iz Bagdada in arabski služabniki so nam postregli s še kar znosnim kosilom.

Od Rutbaha smo ure in ure leteli čez eno-lično pustino. Nenadno je letalo ovil val vročine. Kovinasti prijemci na sedežih so se tako segreli, da jih ni bilo moči prijeti. Odkar smo zapustili Egipt, sem trpel zaradi vročine, ker sem še vedno nosil svojo težko londonsko obleko.

70 stopinj Celzija

Na obzorju se je prikazala kopica zemlje-nastih poslopj in ilovnata motna reka — Bagdad, biser Vzhoda, kjer sta pred 100 leti cveteli naj-bogatejša književnost sveta in visoka omika. Pred 11 stoletji je to bilo milijonsko mesto, druga pre-stolnica sveta. Danes pa je zaprašen, neznatni sedež Iraka. Leži na obeh straneh umazanega Ti-grisa, obdajajo ga prašne daljave palme, živi od spomina na preteklost.

Ko smo stopili v slepeči sončni žar, mi je pilot svetloval, naj si držim nad zatilnikom častnik. Dejal je, da bi me utegnla zadeti sončarica, če bi šel samo nekaj sto metrov do okrepčevalnice brez tropske čelade, ki varuje človeka proti žarkom. Hladne pihače, obed in ura počitka — vse to nas je spet popravilo. Ravno je tudi prišlo radijsko sporočilo, da so indijske letalca našli. Prebil je noč v puščavi in priletel do Rutbaha, ko je po-pravil svoj stroj.

Ko se je naše letalo napilo, smo odleteli proti Basori ob Perzijskem zalivu proti najbolj vročemu kraju sveta. Zastrli smo okna, Lawther in jaz sva sezula čevlje, ker so nama bile noge od vročine zatekle. Kmalu smo dosegli močvirja ob Evfratu, kjer prebiva v nedostopni trstni divjini arabsko plemo, ki je napol dvoživka. Ti Arabci so ostali neolikani in pogosto streljajo na mimoidoča letala.

Rjovenje naših motorjev je prestrašilo črede močvirskih Arabcev. Planile so v vodo in odpla-vale. Arabci v turbanih so pridrveli iz nizkih, usnjenih šotorov in kazali s prsti na nas.

Dolnji predeli Eufrata so na milje in na milje daleč obrobjeni od datljevih nasadov. Glavni del izvoza datljev na vsem svetu prihaja od tod.

Spustili smo se na letališče 17 milj iz Basore v plitvi puščavi brez sleherne rasti. Toplomer je kazal v senci 40 in in na soncu 70 stopinj Celzija. Slišali smo govorice o koleri in kugi v Basori, iz-vlekli svoje zasilne postelje na prosto ter zaspali pod zvezdami. Lady Leighton je dosegla svoj potni cilj. Za Indijo sva ostala samo še Lawther in jaz.

Raj morskih psov

Ob pol šestih zjutraj smo se dvignili za polet nad Perzijskim zalivom — 200 km nad vodo z na-vadnim, ne vodnim letalom. Priti smo hoteli v Bušehr v Perziji. Brž, ko smo bili v zraku, sva se slekla in sedela kar v pižamah. Bilo je never-jetno vroče. Zaliv je bil videti kakor gosto mleko in ni bilo moči razlikovati, kaj je nebo in kaj je voda. V zalivu je mrgolelo morskih psov. Ko smo se blizu perzijskega obrežja spustili, smo jih na ducate videli v vodi.

V Bušehru smo se napili bencina in leteli dalje proti Lingehu, vasi, v kateri žive ribiči bi-serov in morskih psov. Ker na letališču ni bilo nobenega poslopja, smo iskali sence pod krili in naglo pojedli zalogo, ki smo jo prinesli iz Bu-šehra. Kruh je bil v nekaj urah tako suh, da je bil kakor prepečen. Takoj za Lingehom smo pre-leteli veliko jezero čiste soli. Bleščalo se je tako, da ga nisi mogel pogledati niti s sinjimi naočniki. Od soli je vstajala vročina kakor iz peči. Zadnjih 300 milj perzijskega obrežja je vzbujalo strahotno pust vti, podobno je bilo nepreglednemu gorovju iz pepela in žlindre. Na njem je bilo samo nekaj bornih vasi, ki žive od lova na morske pse.

Za Lingehom je pilot krenil od navadne poti. Radijska brzojavka mu je sporočila, da se je na severnem obrežju Arabije začela vojna med plemeni in da bi domačini utegnili streljati na letalo. Dvignili smo se na 2600 m. Pod nami je ležala zmedena gmota rjavkastih gora, ki so vstajale na-ravnost iz strupeno zelenega lesketajočega se mor-ja. Tu sem prvič videl Arabijo od daleč, deželo, ki je od vseh naseljenih pokrajin na svetu morda najbolj neznana in od zahodne omike najmanj dotaknjena.

Proti cilju

Zrak je bil tako suh, da nisem stekel v na-očnike mogel zmociti niti z dihom, tudi če sem naočnike vtaknil v usta. Če smo pili iz termovke, je voda, ki smo jo polili, izhlapela v malo sekun-dah pred našimi očmi.

Zvečer smo pristali v Jasku v Perziji in pre-nočili. En sam Evropejec je živel v tej mali vasi, naseljeni z ribiči na morske pse. Noč smo prebili v njegovi hiši. Bil je to W. C. Janes, nadzornik

Reuter - najpopolnejši poročevalski urad na svetu

Pred devetdesetimi leti so golobje-poštariji trudi prihajali s poleta v podstrešje male skrite samotne hišice v Aix-la-Chapelle. Tu je mlad bančni uradnik odzema golobom poročila, ki so jih imeli privezana na nogi. Ti golobje so letali na progi Bruxelles-Aix-la-Chapelle ter prinašali najnovejša borzna poročila, ki so šla potem brzojavno v vse večje nemške banke.

Zadnja najnovejša poročila s pariške borze so bila uro poprej razpečana kot službena, ki so jih morali pošiljati s poštnim vozom v Aix-la-Chapelle.

Pot od brzojavke do javnega obvestila

Noel Thompson pripoveduje o delovanju Reuterjeve agencije, ki ima po vsem svetu svoje urade, dopisnike in sodruke. Pred dnevi sem obiskal Reuterjev urad v Londonu v Fleet Streetu. Pred menoj leži brzojavka, na kateri je zapisano, da se je potopil švedski parnik. V eni minuti je bila brzojavka prepisana, vtaknjena v kuverto in zapečatena z rdečim pečatom, kar pomeni »Dinamit« ali nujno. Pet sekund pozneje je bila že na mizi predstavnika cenzure, ki je izdal dovoljenje za brzojav. Trideset sekund pozneje je bila poslana po cavi v sosednjo manjšo sobico. Še nekaj sekund, pa je bila poslana po brezžičnem brzojavu v vsako evropsko prestolnico razen Berlina, ki do Reuterjevih poročil morda prihaja na neslužbeni način. Te vesti sprejemajo časopisni uradi s pisanimi črkami na poseben stroj, ki je znan pod imenom »Hellov stroj«. Nekoliko minut pozneje telefonirajo to vest v uredništva, ki so naročena na Reuterjeve vesti, marsikje pa jih ponese tudi raznašalec. V kratkem času pride ta vest v časopis in raznašalec časopisov jo ponese na cesto, kjer jo lahko vsak bere, kdor kupi časopis. Takšen je danes napredek Reuterjevega urada po devetdesetih letih. Kot časnikar moram priznati, da sem imel malo pojmovanja o eksplanzivnem delovanju Reuterjeve agencije kljub temu, da sem dnevno bral v časopisih ta poročila, ki so mi služila pri dnevnem delu. Malo sem vedel o zbiranju teh vesti, o razpošiljanju, o ogromni uporabi telefonov, brzojavov, kablogramov, brezžičnih aparatov in Hellovih aparatov.

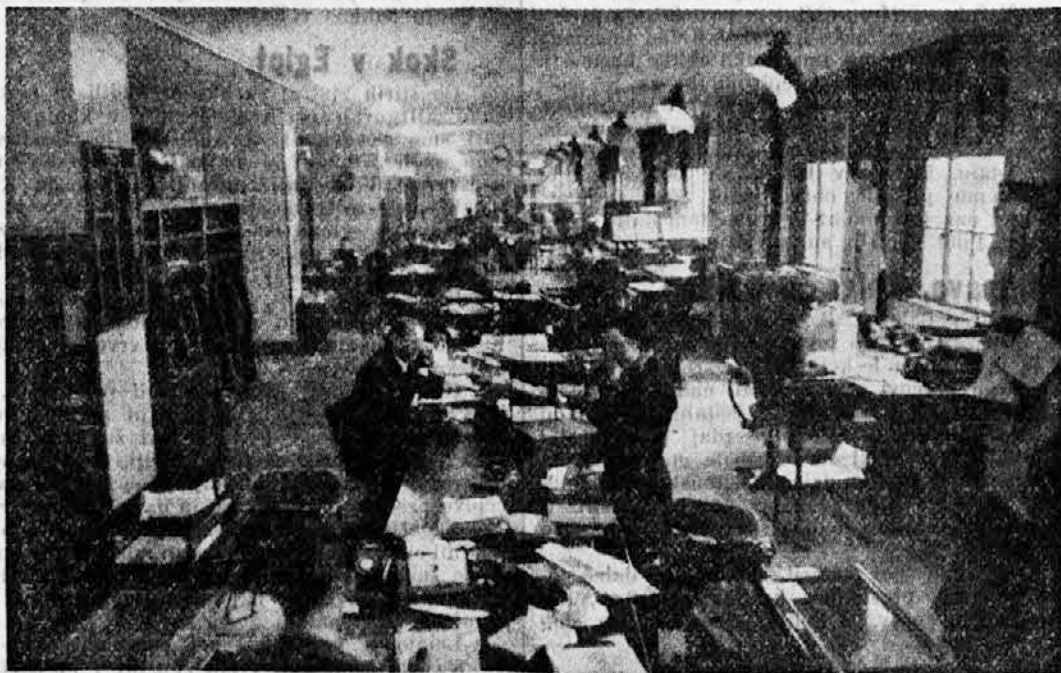
Nimam podatkov, koliko je vzdrževanje veljalo mladega Julija Reuterja, vem pa, da ima sedanja moderna Reuterjeva družba s svojimi agencijami letnih stroškov okoli 6.000.000 funtov šterlingov, vsota, ki bi dandanašnji prav gotovo začu-

dila barona Reuterja. Že veliko pred svojo smrtjo je postal angleški državljani. Dandanašnji je društvo neodvisno angleško. Predseduje mu sir Roderick Jones. Tudi če bi bili — in svoj čas so to hoteli storiti — spremenili starega Rooters, bi vsak vedel, da je to angleška agencija. Kakšno stališče pa zavzemajo Nemci do nje?

Kabel so pretrgali

V pretekli vojni so bili vsi nemški časopisi proti njej. Pretrgali so pomorski kabel in ko je prispela ladja za popraviljanje kabla na mesto, kjer je bil pretrgan, so našli steklenico z listkom, na katerem je bilo napisano, da je podmornica pretrgala kabel z namenom, da napravi konec Reuterju in njegovemu prekletemu protigermskemu delovanju.

V resnici pa v tej vojni, prav kakor v pretekli, ni nobenega protinemškega delovanja. Vsaka propaganda je izključena iz Reuterjevih brzojav, ki gredo v svet. Razpošiljajo se vesti tako

Pogled v tiskovni oddelek Reuterjevega poročevalskega urada v Londonu.

(Nadaljevanje s 5. strani)

zvezne postaje Indoevropske telegrafске družbe. Več kakor 20 let je prebil v tem ob Boga zapuščenem gnezdu. Do pred nekaj tedni, ko je bila uvedena redna poštniška zračna služba za Indijo, ni Janes pogosto mesece in mesece videl nobene Evropejca.

Smrad trohnehih morskih psov na bregu je bil skoraj neznošen. Toda imeli smo užitek s kopeljo, whiskeyjem in sodo ter z izborno večerjo v Jane-sevi hiši. Spali smo na ravni strehi pod velikanskim svetlim mesecem in valovi z bližnjega brega so nas zazibali v sanje. Ob pol 4. zjutraj so nas prebudili, dobili smo čaja in prepečena in se v temi odpravili proti letališču na osli, vodila nas je brljavka Atwooda, pilota, ki mi je pripovedoval, da je bila na eni prejšnjih voženj vročina tako huda, da mu je v zraku počil obroč na kolesu letala in je moral pristati na enem samem kolesu. Še v temi smo se vzdignili za zadnjo progo proti Indiji. Kakih 400 m visoko smo prišli v tako zračni tok, da sem za trenutek mislil, da letalo gori.

Naše naslednje postajališče je bil Gwadar, vasica na obrežju Belučištana, kjer ni bilo ne avtomobilov, ne ničesar drugega sodobnega. Od tu smo leteli še 130 milj čez morje proti Karačiju in popoldne pristali na trdo sežgani Sindski puščavi, kakih 40 km pred Karačijem.

Sedem dni neprestanega letenja me je spravilo do roba utrujenosti. Ure in ure dolgo rjovenje motorjev je še dneve in dneve čudno učinkovalo na duha. Včasih se nisem mogel spomniti, v kateri državi smo bili dan ali dva poprej. Moj spomin je tako zelo trpel, da bi bil pogosto pozabil potne liste, zapisnike in oblike, če me ne bi bili drugi nanje spomnili. Ostal sem v Karačiju dva dni povečini v postelji, da sem si opomogel od telesnih naporov te poti, potem sem se odpravil na obisk k Ghandiju in njegovim, kakor mi je velevala časniškarska dolžnost.

z ene kakor z druge strani ter so resnične. To pa dela dober vtis na nevtralne države, ki spoznajo, da so te vesti dobre ter jih zato tudi priobčujejo. Videl sem v portugalski pisan južnoameriški časopis, ki je imel samo na eni strani 15 Reuterjevih poročil. Nevtralne agencije razpošiljajo Reuterjeve vesti po vsem svetu tako, kakor so jih sprejele. Če bi bila v teh vesteh propaganda ali če bi vlada finančno pomagala tej agenciji in jo morda celo imela pod kontrolo, potem bi brez dvoma izgubilo pol zaupanja v njene vesti.

Vlada nima prav ničesar skupaj z Reuterjevo agencijo. V Franciji je nasprotno, tam je agencija Havas v zvezi z vlado. Nemška agencija DNB pa je popolnoma v rokah vlade in kontrolirana po njej.

Ko se je pričela vojna, je bil že izdelan načrt, po katerem so bila zagotovljena mesta, iz katerih se bo dalo največ in najhitreje poročati. S vsega sveta so prihiti dopisniki v nove pokrajine, ker je bila vojska. Ustanoviti so morali nove glavne agencije ali pa so v nekaterih krajih povečali število osebja, da ne bi zaostajali z dogodki. Mesta, kakor Stockholm, Amsterdam, Zürich, Moskva, Bruxelles, Oslo, Budimpešta, Bukarešta, Sofija in Belgrad so na mejah Nemčije ter so zelo važna za Reuterjev urad. Mirovne vesti so morale odstopiti prostor vojnim vestem. Vsak dan prihaja na tisoče besed po brezžičnem brzojavu, to pa je vsekakor zvišanje stroškov za GPO (German Political Office — DNB).

Najznamenitejši

Reuterjevi dopisniki

Mislím, da bi bilo zanimivo, če spregovorimo tudi o dopisnikih, ki so raztreseni po bojiščih in po vsem svetu, ljudem, ki poročajo vesti o dogodkih, katerim so bili sami priče. Njihovih imen

časopisi ne objavljajo, glavni pa so: A. D. Catling, ki je zdaj pri angleški armadi na bojišču, med svetovno vojno je bil sam vojak ter je odlični pisatelj; dalje R. N. Walling, ki je pri angleškem zračnem brodogradu v Franciji, in Nikolaj R. Rodington, ki je pri francoski armadi. Zadnja dva sta stara okoli trideset let.

Na Finskem je bil do pred tednom dni poznani oksfordski nogometaš in olimpijski tekač, Vernon Morgan. Sedaj je namesto njega Gordon Young, bivši glavni Reuterjev dopisnik v Berlinu. Ta deluje tudi v Stockholmu. Ti seveda niso sami, temveč imajo svoje pomočnike raztresene po vsej deželi.

Samo v angleški državi bere Reuterjeva poročila na milijone ljudi. Kaj pa drugod? O tem, kdo uporablja Reuterjeva poročila, bi bilo dolgo in preobširno poročati, zato navajam samo številke časopisov po različnih državah, kjer se dnevno objavljajo Reuterjeva poročila: v Franciji 187, v Danski 144, v Finski 89, v Italiji 70, na Kitajskem nad 50, na Japonskem 25, v Indiji, v Burmi in na Ceylonu 50. Na Poljskem jih je bilo 89, po končani vojni v Nemčiji pa je Poljska prenehala biti naročnica Reuterjevih poročil. Še celo na samotnem otoku Sv. Heleni uporabljajo ta poročila.

Oddaja poročil traja ves dan. Za to vse pa gre zahvala marljivemu sodelovanju brezžične postaje,

javu pošiljajo njegov govor v svet. In le malo pozneje ljudje lahko že v časopisih boro njegov govor po vsem svetu, kjer so ga sprejemali.

Ta vojna je prinesla nov način pri zbiranju poročil, in sicer tale: sodruke poslajajo vse tuje oddajne postaje na nekem posebnem prostoru neke v deželi. Dobro izvežbano uredništvo — mnogi med njimi govore po pet jezikov — in mojstri v stenografiji poslušajo ves dan poročila tujih postaj.

Ti ljudje preplavljajo London s svojimi poročili. Večkrat imajo nevtralne države v svojih poročilih propagandne primere. Taka poročila gredo v koš. Šele dobro prebrana poročila pridejo v Reuterjev urad in odondot nato v svet.

Angleška radijska poročevalska služba

Drugačna pa je angleška poročevalska služba po radiu, služba, ki jo opravlja angleška oddajna postaja »British Broadcasting Corporation« (BBC) v 19 jezikih. BBC stremi za tem, da bi bila nadstrankarska, vendar pa je pod kontrolo vlade. Oddaja v portugalskem, srbohrvaškem, nemškem, grškem, romunskem, madžarskem, arabskem, turškem, španskem, francoskem, afriškem, italijanskem, poljskem, češkem, bolgarskem in zdaj tudi v holandskem jeziku. Ta oddaja je bila ustanovljena na hiter način, in sicer takoj, ko so pričeli s prvo oddajo v tujem jeziku, z arabščino, leta 1938. Če je Reuter v vojni oko, potem predstavlja BBC usta in uho. BBC oddaja dnevno 50 poročil.

V ta namen so postavljeni posebni strokovnjaki, ki se izmenjujejo v svoji službi dan in noč. Oni imajo nalogo, poslušati vse radijske postaje tudi v najslabšem vremenu in poročati vsako važno besedo, ki jo ujamejo. 150 poročevalskih oddaj v petnajstih različnih jezikih poslušajo. Po telefonu in že prej imenovanem Hellovem stroju je odposlanih dnevno do 250.000 besed, ki so namenjene bodisi za tisk, bodisi v kakšen drugačen namen. Dnevno pa je odposlanih v razne vladne oddelke tudi do 30.000 besed, ki predstavljajo izvlečke iz posameznih poročil. Te izvlečke, ki so težko delo, oddajajo ob 8. zjutraj. Ob 11.30 izidejo rezultati nemške oddaje in ob 3. popoldne izvlečki iz poročevalske oddaje drugih držav.

Na stotine ljudi je zaprosilo, da bi postali pomočniki BBC, pa le malo je bilo izvoljenih. Iz vseh krajev sveta smo dobili pisma o učinku BBC oddaje. Naj vam navedem samo en primer, koliko ljudi posluša našo postajo in koliko jih prosi za informacije! Samo iz Poljske smo prejeli nad 3500 pismem, v katerih prosijo BBC za poizvedovanje o 22.000 ljudeh, ki so se izgubili ali pa jih pogrešajo po vojni.

Nemci se hudujejo na našo postajo, redki so dnevi, da je ne bi napadla nemška poročevalska agencija DNB ali pa nemške radijske postaje, v katerih govorita Goebbels in lord Haw-Haw proti BBC.

Kemično umit. — Križnarjev Janezek je bolan. Zdravnik pride, ga pregleda in meni, da je fantek zelo zamazan. »Umazan?« se razburja mati, »mali je vedno umit.« Zdravnik vzame cunj, jo pomoči malo v bencin in drgne po Janezkovem vratu, na katerem se pokaže bela lisa. »No!« pravi zdravnik. »Prava reč, to vendar ni nobena umetnost, če čistite malega kemično.«

Naravni zakon. — Učitelj: Torej, v mrazu se telesa krčijo in v toploti raztezajo. Povejte mi sedaj kak primer. Učenec: Pozimi so dnevi kratki in poleti dolgi.

Dedščina. — »V mnogih družinah se neumnost podeduje.« ee je zabaval gospod s svojo sosedo v neki družbi. »Toda, gospod, kako morete tako slabo govoriti o svojih starih.«

ki pošilja vesti v svet. V svoji hiši imajo nastavljen tudi lastne inženirje. Zvezani so direktno z oddajno postajo. Hellov aparat je, kakor sem že poprej povedal, aparat, ki piše s pomočjo sprejemnega aparata na daljavo v latinskih črkah ter je zvezan s časopisnimi uradi po evropskih prestolnicah.

Razen tega pa se oddajajo poročila s pomočjo brezžične telegrafije, ki jo sprejemajo po vsem svetu. Naj navedem en primer: predstavljajte si, da ima Chamberlain prav zdaj zelo važen govor v Guildhallu. Preden se bo vsedel po končanem govoru, lahko že tri četrtine njegovega govora tiskajo neke na Kitajskem ali v kakšni drugi državi. Odstavek za odstavek je telefoniran v glavni Reuterjev stan, odtod pa po brezžičnem brzo-

Letošnja velika noč v Palestini: oddelek angleške konjenice v Nazaretu, kjer je zaradi bližnje meje s francosko Sirijo važno središče zavezniške vojske na Bližnjem vzhodu.

Ethin Bojc:

Velika noč na Poljskem

Pred sedmimi leti sem preživel veliko noč na Poljskem. Prvič dotedaj in dosedaj sem jo prebil daleč od domovine in svojih najbližjih. Ni se mi izplačalo, da bi se bil za veliko noč vrnil domov. Preveč daleč zgoraj je Poljska. Danes se ne kesam. Ostane mi v spominu vse življenje...

Takrat so se začeli nad Poljsko komaj zbirati prvi rahli oblaki z zahoda, kjer se je prav takrat nekaj grozečega pripravljalo. Sem in tja je že prišlo do izzivanja, ki je na Poljskem mrzlo dahnilo kakor rezka zimska sapa z baltičke obale. Odgovarjal mi je sem in tja spontan odpor naroda, osredotočen na velikem varšavskem trgu ob spomeniku padlih junakov. A velikonočnega miru to še takrat nikakor ni motilo.

V Lublinu sem stanoval v starem akademskem domu, na hrano sem pa hodil kar v vseučiliško poslopje — nekdanjo in najbrž tudi sedanjno vojašnico —, kjer je bila tedaj kuhinja za akademike in stanovanja nekaterih profesorjev. Treba je bilo torej dnevno hoditi po dvakrat tja, kak četrti uro daleč v predmestje. Za praznike pa je — samo za nekaj dni — ta kuhinja prenehala. Moji tovariši so za to vedeli in sam tovariš upravnik doma se je žrtvoval, da je skrbel zame. To ni bilo lahko, ker so na veliko soboto in nedeljo zaprte vse gostilne in trgovine. Bila sva oba nemalo v zadregi. Prijemalo me je malo že tudi domotožje, a opogumljal me je s svojo skrbnostjo in iznajdljivostjo. Obsla sva vse krčme in restavracije in tako prišla do kolodvora, kjer sva šele dobila večerjo.

Na veliko nedeljo pa sva si pomagala drugače. Takoj po osmi uri zjutraj sva namreč odšla precej daleč v predmestje Lublina, kjer je županovale sorodnik mojega oskrbnika. Šla sva mu kajpak voščiti, le meni je bilo malo nerodno kot tujcu. Okrog devete zjutraj sva se oglasila tam. Malo sva morala čakati, ker

sva jih zasačila še v topli postelji. Opravičili so se, da so imeli prejšnji večer goste in dolgo čuli. Vsedla sva se na miz, ki se je kmalu napolnila z velikonočnimi dobrotami, ki pa najine zadrege ni izdal. Smatrala sva torej ta obisk za velik diplomatski uspeh. Tako sva se zasedela kako dobro uro, nakar sva jo mahnila domov. Po tako obilno okušenih dobrotah sva se nekoliko vlegla in — prispala kosilo. Potem sva pa posetila vse popoldne raznim obiskom: Sploh je imel moj dobri tovariš oskrbnik že od vsega začetka dobro misel, da me mora kot tujca seznaniti z najraznovrstnejšo družbo. Tako sva šla od uradnika k duhovniku in končno zvečer k nekemu lublinskemu trgovcu. Za veliki ponedeljek pa sva imela v načrtu izlet v rojstni kraj mojega oskrbnika.

Že na veliki petek sem obiskal lublinske cerkve in v njih našel izredno lepo in dostojno prirejen božji grob, ki so ga stražili ali skavti ali mladi ali celo vojaki, živi, nepremični v svoji vojni pripravljenosti. Kakor v sliki, na papirju. V dolgi vrsti so se premikale in v pravilnem razporedu preirvale verne množice pobožnih meščanov. Vstajenju sem na veliko soboto prisostvoval v stolnici, ki je bila močno napolnjena.

V ponedeljek pa mi je bila dana prilika, da sem prisostvoval velikonočnim praznikom na deželi. Že zgodaj zjutraj sva si kupila na avtobusnem postajališču listek do Belžice, kake štiri ure oddaljene od Lublina. Tja sva prispela okrog desetih. Po maši sva krenila v župnišče, kjer sem bil predstavljen gospodu župniku. Prijazno smo se razgovarjali, kolikor ga niso motili farani, ki so prihajali k njemu voščiti ali tudi po opravkih. Mojemu oskrbniku je padlo v glavo, da bi ob tej priliki za popoldne sklical društveni sestanek, na katerem naj bi v glavnem govoril jaz o svoji domovini. Sporočil je to g. župniku in ga povabil, nato pa je odšel vabit. Čudil sem se mu, kako je mogel tako hitro sklicati toliko ljudi. Ustavil je le nekaj svojih znancev mimo-grede in ti so potem razbožnali.

Ko sva odhajala od župnišča mimo vaškega vodnjaka, sem doživel nekaj posebnega. Tam je stalo dekle z vrčem vode in polivalo mimoidoče znance. Moj oskrbnik pa ji je velel, naj opravi to velikonočno navado še na naju, ki sva šla mimo. Bila sva deležna nekaj pljuskov vode. To polivko (polewka!) si bom zapomnil kakor vso to lepo preživelo veliko noč na slovenskem severu. Ogledoval sem si to razvlečeno, poljsko vas, podobno onim v našem Prekmurju, le da toliko Judov ni pri nas z neokusnimi krčmami in trgovinami (sklepi!). Vas je stalo raztegnjena in razsežna, da šteje preko tisoč prebivalcev. Prišla sva na sprehodu do konca in krenila sva mimo male vzpetine (kopiec Kosciuszkiego), okrog katerega se vrše vsaki javni shodi, in krenila do nekoliko oddaljene, slabo zarasle hoste, kjer se je v letih prevrta in prebila bitka in je mogoče, da je i kak naš človek našel smrt na teh severno-zahodnih galiških poljanah.

Po velikem blatu, ki sva se mu z največjo pazljivostjo izogibala, sva se ob plotovih in ograjah dotipala do rojstne hišice mojega oskrbnika. Revna, preprosta kmečka hišica, a lična v svoji preprosti notranji opravi. Ena izmed mnogih, z nekoliko ograjenim vrtičkom druga druge se z nizkimi lesenimi plotovi dotikajočih vaških hišic. Pripravili so nam okusno, preprosto kosilo. Mislím, da je bila kurecina. Razgovarjali smo se o tem in onem. Po kosilu sva še obiskala neke njegove znance, nato pa se počasi približala društvenemu prostoru. Stavba starinska, očitno ni bila zidana za društvene namene. Morda kaka stara šola, Saj jih imamo nekaj podobnih še med nami. V njej večja soba z manjšim odrom. Bila sva prva, a kmalu so se nabrali vaščani in okoli treh — po nauku se je dvoranica napolnila. Prišel je tudi g. župnik. Pozdravili smo se, nato je moj tovariš otvoril in me v svojem nagovoru navdušeno pozdravil, proseč me, da povzamem besedo in jim izpolnim željo, da izvedo kaj o naši domovini.

Če nikdar nisem govoril nepripravljen, ta-

krat sem. Sicer sem bil že prej sestavil daljše predavanje o tem v poljskem jeziku in tudi slike dobil v ta namen iz domovine, a vsega tega nisem imel zdaj pri roki, ker me tovariš ni prejel doma spomnil na to možnost. Moral sem torej po treh mesecih bivanja na Poljskem govoriti na izust v poljskem jeziku. Moja velika želja je torej bila, da bi jim čim več povedal in tako, da bi me razumeli. Res, človek dobi v takih trenutkih poseben dar govora. Govoril sem z navdušenjem o našem zemljepisnem položaju, o naši preteklosti, o naših velikih prednikih in sodobni naši kulturi ter se pri tem poslužil celo deklamacije in petja, da so mogli navzoči vsaj približno dojeti blaglasje našega jezika. Tako sem zavlekel svoj govor nad eno uro in moji poljski poslušalci so me bogato nagradili s ploskanjem in navdušenimi vzkliki. Nato je še moj tovariš za zaključek dodal nekaj svojih spominov na svoj obisk Slovenije leta 1930, ko smo priredili v Ljubljani kongres akademsko-slovenske mladine in bilo je že pozno popoldne, ko smo se razšli.

Midva sva bila potem povabljen v hišo društvenega predsednika. Ostala sva tam na večerji in v prijetnem razgovoru daleč v noč. Prišli so na obisk še drugi in tako je v priskrbenem razpoloženju hitro minevala ura za uro. Rekli so, da ne gremo toliko časa narazen, da bo zmaznilo blato. Res smo ob mesečini zapustili gostoljubno hišo in jo udarili kar po strnjem blatu spat v hišo tovariševih staršev.

Naslednje jutro pa sva se vrnila z avtobusom v Lublin. Tako sva premagala zadrego in na najlepši način preživela velikonočne praznike.

Tisti oblaki z zahoda so se med tem časom usodno stemnili in Poljska je doživela katastrofalno nevihto, ki je razdejala tisti velikonočni mir, ki sem ga bil deležen. Nad njo se je razgrnil spet veliki petek po Kalvariji. A v duši tli upanje — z Mickiewiczem — na vstajenje!..

Srednjeveške mitnice na Slovenskem v zvezi s trgovino

Carinski dohodki niso šli za skupne koristi, temveč so bili le vir dohodkov posameznih zemljiških gospodov

Današnja moderna država stremi po gospodarski osamosvojitvi in uvaja v ta namen različne zaščitne carine. Tudi v srednjem veku poznamo pri nas carinski sistem, ki pa ni bil toliko namenjen obli državnim koristim, temveč je bil bolj vir dohodkov posameznih zemljiških gospodov.

Naše pokrajine so bile del rimsko-nemške države z značilno teritorialno razcepljenostjo, ki je imela za posledico tudi neenotnost in nepreglednost v finančnih, brez državnega proračuna.

Vladar je dajal carine v zakup

Carine so bile regal in vladar jih je podeljeval v fevd, zakup, pa tudi v zastavo za razne vladarjeve dolge. Nahajale so se na državnih, deželnih in zemljiško-gospodarskih mejah, pa tudi v notranjosti dežele na važnejših prometnih točkah. Poleg deželnih mitnic so se ustanovljale tudi zasebne. Pravico pobirati carino so dobivali razni sveti velikaši, škofje, samostani in drugi. Nekateri pa so bili oproščeni carine vsaj pri nekaterem blagu. Lastniki mitnic so morali popravljati ceste in mostove, kar pa so radi zanemarjali. Pri nas imamo mnogo primerov, da so razni velikaši svojevoljno postavljali mostove in od njih pobirali mostnino. Zgodilo se je celo, da so čez reke in ceste napravili razne zapreke ter pobirali mitnino in brodnino. Ker je bilo mnogo deželnih in zasebnih mitnic, je bilo treba od vseh blaga plačevati večkrat mitnino. To je vsekakor oviralo trgovino in je bilo zato zelo važno za tistega, ki si je pridobil carinsko prostost.

Razlikujemo v glavnem uvozno, prehodno in izvozno carino. V virih se označuje carina z izrazom »theloneum« in »muta« ter se je plačevala v naturalijah ali v denarju. Carine deželnega kneza so upravljali posebni uradniki »mutarije« ali »thelonarije«, najvišji upravnik deželno-knezijskih financ pa je bil deželni pisar. Do centralizacije na finančnem področju je prišlo pri nas šele konec 15. stoletja za cesarja Maksimilijana I.

Najstarejše mitnice so bile na Štajerskem

Najstarejša carinska postaja pri nas je bila v Ptuj, središču solnograške podravke posesti. Omenja se že v listini 9. stoletja, ki pa izviraj prav za prav šele iz 2. polov. 10. stoletja. Bila je to obmejna carinarnica, saj je prvotna ogrska meja potekala približno v črti Ptuj-Radgona. Konec 12. stoletja se je ta meja premaknila po zaslugi ptujskih gospodov, kastelanov salzburskega nadškofa, na črto Središče-Ljutomer. Konec 15. stol. sta Habsburžana Friderik III. in Maksimilijan I. podelila dohodke ptujске mitnice mestnemu sodniku, kasneje pa sta jih oddala v najem raznim zasebnikom proti letni odškodnini.

Ptujska carinska tarifa iz 16. stoletja nam kaže, da je bil Ptuj tržišče za najrazličnejše predmete, kot n. pr.: kože iz Ogrske, južno sadje, živino, ribe, žito, platno in drugo. Ptujskim mešanom ni bilo treba plačevati mitnine, vendar so morali svoje blago dati v pregled. Iz Ptuja je vodila važna prometna pot skozi Ormož in Središče, važni mitnici na ogrsko-štajerski meji. Na poti iz Ptuja proti Radgoni in dalje na sever je cvetela vinska trgovina. Tudi v Radgoni je bila važna obmejna carinarnica in sedež deželno-knezijskega urada. Radgončani in Ljutomerčani so uživali carinsko prostost za svoja vina po Avstriji, Koroški in Kranjski. S štajerskimi vini so zelo tekmovala južna vina (muškati, malvazijec i. dr.), ki so jih uvažali v malih sodčkih na tovrnih živalih. V carinskem redu z Mute ob Dravi iz l. 1488 in iz Ptuja v 16. stoletju se navaja tudi rebula (Rainfal, vinum rifolium) z goriških Brd. Tudi vipavsko vino so poznali daleč naokrog. Valvazor poroča, da se je vipavec prevažal daleč v tujino in se v Nemčiji prodajal kot zlatnejši snalvazijec. Spomin na vipavca in rebulo se je ohranil v neki pesmi iz 14. stol.: »Nicht ander tranck man tzu dem mal — nur Wippacher vnd Rainfale. Ti verzi veljajo seveda le za »boljšo« srednjeveško gospodo. Vendar se je nad uvozom tuje vina vršila kontrola zlasti v obmejnih krajih, kot n. pr. v Radgoni, Ljutomeru, Mariboru, Ptuj in drugod. Vtibatapljen ogrska ali druga tuja vina so posebni deželni vinski pazniki zaplenili. Iz Ptuja se je izvozilo tudi mnogo živine na Tirolsko in v Solnograd. Sploh so na Spod. Štajerskem kupovali mnogo živine. Tako imamo n. pr. poročilo iz 15. stol., da je neki ljubljanski mesar kupil 90 prašičev v Rogatu, ki so mu jih pa ugrabili na Dravskem polju. Ta primer nam osvetljuje tudi varnostne razmere, ki so vladale v tem času.

Važno vinsko tržišče na prehodni točki preko Drave je bil Maribor, upravno in gospodarsko središče deželno-knezijske urada s carinsko postajo, omenjeno v listini iz leta 1222. Tu je bilo tudi križiške grške in koroške ceste. Od vina, ki se je pripeljalo v Maribor, je bilo treba plačati določeno doklado. Cesar Friderik III. je l. 1483 poveril to doklado nekemu Benediktu Setelu, ki je bil cesarjev upnik za neki dolg, kar priča o denarni stiski habsburških vladarjev. Tuji trgovci niso smeli po sv. Martinu peljati vina skozi mesto. Isto določbo imamo v ptujskem pravu iz leta 1376, po kateri se je prekršitev kaznovala s tem, da se je trgovcu vino razlilo ali pa odvzelo za hiralnico, odnosno za solnograškega nadškofa. Tuji trgovec, ki je pravočasno pripeljal vino v Ptuj, je plačal za sod vina 60 denarjev. S takimi določbami so hotela mesta zaščititi svoje trgovske koristi.

Splavarstvo na Dravi je znano že iz 12. stoletja

Zelo razvito je bilo v srednjem veku splavarstvo na Dravi. To nam potrjuje »splavarina«, ki se je plačevala mitnici na Muti ob Dravi, v bližini štajersko-koroške meje, ki je tod potekala od 2. polovice 12. stoletja. Prej so pobirali carino v Bistrici, zapadno od Maribora, kjer se je vila starejša deželna meja. Lastnik mitnice na Muti je bil bamberski škof, kasneje Habsburžani in Celjani. Carinska tarifa za Muto iz l. 1488 navaja pristojbine za najrazličnejše predmete, n. pr. lesne izdelke, ki so jih prevajali na Hrasko.

Trgovci, ki so potovali skozi Mislinjsko dolino na Koroško in obratno, so se morali oglašiti na oglejski mitnici v Slovenjem Gradcu. Splavar na Savinji pa je moral plačati na mozirski mitnici dvoje drevnih ribje kosilo.

Na važnem križiški cesti, ki so prihajale od Maribora, Ptuja, Poljčan in Celja, je pobirala pristojbino mitnica v Slov. Bistrici, tako n. pr. od natovornega konja 4 denarje (pfenige), od vola 1 denar, od tovara ogrskega vina 8 denarjev.

Ob vstopu v Konjiško dolino pri Poljčanah pa so prežali na trgovske karavane cesarski mitničarji na Zbelovem. Tudi v Konjičah je mitnica zaustavljala potujoče trgovce.

Od hrvaške strani je vodila pot skozi rogasko carinarnico proti Celju, kjer je dal mitnico cesar Friderik III. l. 1478 v najem nekemu Celjanu za letnih 750 mark pfenigov. V Celju se je pobirala splavarina od splavov na Savinji.

Od Celja je hitel promet po poti proti Kranjski, prešel v ransko mitnico na dež. meji in se spuščal skozi Tuhinjsko dolino proti sedežu anderskih grofov Kamniku, kjer se omenja mitnica že v 13. stol. Skozi Kamnik je šla najkrajša zveza med južno Štajersko in Furlanijo, in sicer preko Škofje Loke, kjer nam vir iz 13. stol. omenja mitničarja v službi brižinskega škofa Konrada. Bližnji Kranj s svojo mitnico je bil važna trgovska in prometna središče. Trgovci, ki so tovorili blago preko kranjske kotline, so se morali ustaviti v Kranju, tu prodajati mešanom in plačati mitnino ter mostnino. Skozi Kranj sta šli tovrniški poti čez Ljubelj in Jezerski vrh in dalje skozi Poljansko dolino proti Benetkam. Med predmeti, podvrženimi carini, se omenjajo tudi polhove kože in polhovke.

Iz Kranja je vodila prometna pot proti središču spanheimske rodline Ljubljani, kjer se omenja carinska postaja leta 1243. V dobi Habsburžanov so si znali ljubljancani pridobiti mnoge privilegije, tako da se je n. pr. morala trgovina s severa usmeriti na Ljubljano. Trgovci iz Italije so se morali ustaviti v Ljubljani in tu blago razstaviti in ga shranjevati v določenem skladišču, za kar so morali plačevati mestu posebno pristojbino. Za vzdrževanje mostu so ljubljancani pobirali od vsakega tovrnega konja 1 pfenig. Promet na Ljubljani je nadzirala posebna rečna mitnica. Ljubljana in sploh Kranjska je bila s Trstom povezana z živahno trgovino, ki pa je naletela na Krasu na številne mitnice, kot n. pr. v Planini ob nekdanji kranjsko-istrski meji, Postojni, Landolu, Senožečah, Lokvi in drugod. Kranjska je oskrbovala Trst z mesom, moko, žitom in drugimi poljskimi pridelki. Prav tako so naši ljudje kupčevali z Reko in Benetkami, od koder so uvažali predvsem orientalske predmete. Na poti v Reko jih je ustavljala mitnica v Ruپی, last gorških grofov. Tu je bil oproščen carine kartuzijanski samostan v Bistri. Habsburžani so zelo štiti Trst, tako da je bila v Istri in Benetke dovoljena trgovska pot samo preko Trsta, da ne bi bilo mesto prikrajšano pri carinskih dohodkih. Ti ukrepi so iz-

zvali spore in celo vojne z benečanskim Koprnikom, kamor je vodila trgovska pot skozi avstrijsko mitnico v Klancu pri Hrneljah, omenjeno leta 1461.

Promet s Kranjske na Goriško se je ocarinil na Bači in v Podkrajju ter Podvelbu pri Vipavi. Tu skozi je šla v stari rimski smeri pot: Ljubljana—Vrhnika—Logatec—Hrušica—Vipava—Gorica.

Tudi ob dolenskih cestah so prežale mitnice

Ob veliki dolenski cesti iz Ljubljane preko Grosupeljske kotline je ležala carinarnica v Višnji gori, omenjena v 13. stol. Tu so bili oproščeni carine Novomeščani z ustanovnim pismom Rudolfa IV. iz leta 1365. Višnjegorski mitnico je imel v 15. stol. v zakupu za nekaj časa oskrbnik Melz zaradi posojenih 252 goldinarjev cesarju Frideriku III.

Ob nekdanji kranjsko-hrvaški meji so pobirali carino v Gutenwerde (Hrv. brod pri Škocijanu ob Krki). Trg je danes v razvalinah in se zadnjič omenja l. 1321.

V dolini Krke so bile še mitnice v Žumberku, Novem mestu, Kostanjevici in Čatežu ob kranjsko-štajerski meji. Za promet iz Hrvaške na Kranjsko in proti morju je predpisal Rudolf IV. l. 1365 pot preko Novega mesta, kar je povzdignilo mesto v prometno središče Dolenske. V Novem mestu ni bilo treba plačevati mitnine stiškemu samostanu, kar nam priča listina iz l. 1437. Z ustanovitvijo Karlova je začela novomeška trgovina nazadovati. Tovarna pot iz Novega mesta je vodila skozi mitnico v Mehovem, omenjeno že v 13. stol. v babenberskem ur-

barju. Od tu je vodila ta pot skozi metliško mitnico, važno zaradi bližnje hrvaške meje, ki se je po zaslugi Višnjegorskih gospodov ustalila okoli 1200 ob Kolpi, od koroških gozdov do podnožja Gorjancev.

V bližini kranjsko-hrvaške meje imamo tudi mitnico v Črnomlju, ki jo je l. 1461 kupil neki Gašper od cesarja Friderika III. za 700 ogrskih florintov s trgov in sodiščem vred.

Mitnina se je pobirala tudi na važnem prometnem križišču Rošici, od koder se je nadaljevala pot na Notranjsko skozi mitnice: Lož, Cerknica, Planina in dalje proti Istri.

Obmejna mitnica med Štajersko in Kranjsko je bila še v Krškem.

Velikaši so imeli od trgovine velike koristi

Srednjeveška trgovina se je borila z mnogimi težavami. Zemljiški gospodje so usmerjali promet na svoje gradove, trge in mesta. Značilno je, da so Habsburžani pospeševali razvoj Dunaja s tem, da je moralo beneško blago preko Semmering skozi Dunaj in ne direktno na Ogrsko ali Hrvaško. Svobodno trgovino je oviral tudi monopolski značaj srednjeveških mest, dalje tujsko pravo, po katerem so smeli tuji trgovci trgovati samo z meščani in jim je bila dovoljena le trgovina na debelo. Skladiščno pravo pa je določalo, da so morali tuji trgovci razstaviti blago več dni, nakar so šele lahko nadaljevali svojo pot.

Zaradi slabih poti sta bila pri nas glavno prometno sredstvo nosač in tovrno živinče. V 18. stoletju za Karla VI. se vedno bolj uveljavlja voz zaradi smotrne cestne politike.

To bi bile glavne mitnice predvsem na Slov. Štajerskem in Kranjskem. Spomin na nje se je ohranil v številnih krajevnih imenih: Muta, Mota pri Ljutomeru, Coljsko ob Sotli, Col pri Vipavi, Matenja vas pri Postojni in drugod. — Mitnice so nam tudi kašipot pri rekonstrukciji srednjeveških prometnih poti.

Jesenice bodo dobile novo mrliško vežo, delavski dom in vodovod

Jesenice, 22. marca.

Dne 15. marca je bila preračunska seja jeseniške mestne občine. Osnutek preračuna obsega preračun občine, ubožnega sklada, veterinarskega sklada, odkupnina ljudskega dela in tujski promet. Občinska uprava je osnutek preračuna sestavila po svoji najboljši vesti in vednosti, zavedajoč se pri tem, da mora biti preračun sestavljen v korist vse občine in občanov, ne glede na to, kdo bo z njim upravljal. Celotni preračun izkazuje 3.657.806 din izdatkov in prav toliko dohodkov. V preračunskem letu 1940-41 se bo pobirala 30% doklada na vse državne neposredne davke od vseh onih davčnih vrst, za katere se smejo predpisovati samoupravne doklade. Višina doklad je ista kot v tekočem preračunskem letu. Zaradi uredbe o spremembi zakona o državnih trošarinah na alkoholne pijače bo občina utrpela približno 170.000 din. Trošarina na pivo se bo povišala za 0,25 din za liter, dalje se bo povišala trošarina na uvoz mesa od 0,50 din na 1 din ter na uvoz ogrske salame, perutnine in divjadi od 1 na 2 din. Povišanje na pivo bo prineslo okoli 27.000 din. Osebnih izdatki se bodo zvišali za 70.000 din, ki so nastali zaradi osebnih in rodbinskih draginskih dokladov občin, uslužbenec. Nadalje se je preračun zvišal za vodovod z zajetjem in rezerviranjem, ki bo stal okoli 200.000 din. Novi vodovod bo napajal naselja ob Kralja Petra cesti, Jadranski cesti, Ilirski cesti, Savsko nabrežje in Podmožaklju. S tem bo jeseniški vodovod, iz katerega je voda odtekala v imenovana naselja, razbremenjen in bodo višje ležeči kraji v večji meri obdarjeni z vodo. Nove postavke so tudi za gradnjo novega delavskega doma za 500.000 din. Zgradba bo dovršena v surovem stanju do jeseni in bo za to vsoto, katero je dobila kot posojilo od Borze dela po 4% obrestovanju.

Ostanek v gotovini. — Pod Napoleonom se je neki vojak tako hlabro boril, da mu je po boju Napoleon dejal: »Zdaj mi pa povej, kaj bi rajši imel: tisoč frankov ali križ legije časti?« Vojak je malo pomislil, potem pa je vprašal: »Velikanstvo, koliko pa vas stane takšen križ?« »Hm, kakšnih devetdeset frankov,« je rekel Napoleon. »Prav,« je rekel vojak, »ali veste, kako bo najbolje?« Da mi daste križ in devet sto deset frankov v gotovini.

Nesreča. — V tramvaju se je vozil star gospod. Njemu nasproti sta sedeli dve dekleti. Tedaj pa se je starcu primerilo nekaj človeškega. Dekleti sta se začeli na glas smejati. Starac pa se je obrnil k drugim potnikom z besedami: »Poglejte, kako malo je potrebno, da se otroci razveselijo.

občina plačevala letno anuiteto 32.000 din. Dom bo prihodnje leto dograjen in izročen svojemu namenu. V njem bodo samski delavci dobili vso oskrbo tako glede hrane in prenočišča. Občina namerava v tem letu pričeti tudi z gradnjo mrtvaške veže in je določila v ta namen v preračunu 300.000 din. V tej vsoti je zapopadeno tudi delo za preureditev pokopališča. Navzlic temu, da je preračun za okoli 700.000 din višji od lanskega, se doklade niso povišale razen malenkostnega povišja na pivo in uvoz mesa, kateri pa je predvsem namenjen, da ščiti domače obrtnike.

Križanka

1	2	3	4	5	6	7	8	9
	10							
11					12			13
14				15		16		
17				18		19		20
21			22			23		24
	25	26			27		28	
29					30			

Besede pomenijo.

Vodoravno: 1. Primorska solata. 6. Hrvatski znanstvenik, tudi slovničar. 10. Poldnevnik. 11. Kovina (tujka). 12. Rimski cesar. 14. Bivši krški poslanec-dezident JNS. 16. Ročni vozček. 17. Afriška reka. 18. Večno mesto. 20. Sanje. 21. I. K. 22. Nato. 24. Ima (v narečju). 25. Eden izmed »mušketirjev«. 27. Glasbeni »pribor«. 29. Zveza, federacija. 30. Mestna »žila«.

Navpično: 2. Prebivalec »novega sveta«. 3. Ptič. 4. Arijska država. 5. Zdrav, močan. 6. Družinski član. 7. Sorodnik. 8. Trojanski princ — ugrabitelj lepe Helene. 9. Tuj državljan. 11. Filmski igralec (Pasteur, Juarez). 13. Zolajev roman. 15. Morska žival. 18. Padavina. 19. Kosilo, večerja (tujka). 22. Velelnik od peti. 23. Glasbena lestvica. 26. Osebnizaimek. 28. Kot. 29. navp.

Rešitev sobotne križanke.

1. Golovin. 7. Lam. 8. Obed. 10. Atila. 12. Slamica. 15. Roza. 16. Star. 17. Des. 18. Koloman. 20. Bel. 21. Limes. 22. Sok. 23. Tat. 24. Uta. 25. Rinka. 1. Galati. 2. Ona. 3. Li. 4. Volan. 5. Ibar. 6. Nem. 7. Lizol. 9. Prdek. 10. Ar. 11. Sok. 12. Stas. 13. Cel. 14. As. 16. Smeti. 18. Omar. 20. Boa. 22. Sta. 24. Uk.

Smrt vznemirja Craigley College

»Toda,« ga je prekinil inšpektor Sownders, katerega edinega med prisotnimi ni bila obšla splošna nervoznost, »to smo vedeli takoj po prvem umoru, ko nam je gospa Bernard-Mosse pokazala pismo.«

»Tako je, gospod Sownders, prav imate,« je potrdil MacPhey, »vendar zdaj pripovedujem zapovestni red dogodkov, kakor so se odigrali. Drugi važni dogodek je bil v času nevihte, ki je prekinila tekmo. Gospa Bernard-Mosse, gospod Dodd in Irvin so hoteli domov, ko je od nekod priletel kamen. Nihče se ne ve, kdo bi ga bil vrzel.

Naslednjo noč je bil ubit Erik. Našli so ga v omari za perilo, blizu sobe gospoda Neltlona.

Nato se nekaj časa ni zgodilo prav nič. Morilec je čakal, da se duhovi pomirijo. Ta čas so vsi profesorji ostali v šoli, gospa Bernard-Mosse pa se je naselila v »Pomorskem kompasu«. Izvzemši sira Willfrida in monsignora Lucasa so vse osebe, ki so v noči zločina bivale tukaj, ostale in živle v tej hiši ali pa blizu nje še naprej.

MacPhey je prenehal in se odkakšjal, da bi mu glas postal jasnejši. Sofija je kazala znake tako hudega razburjenja, da ji je gospa Bernard-Mosse ponudila svojo dozo, toda deklica pa je samo odkimala z glavo in ni vzela cigarete.

»Torej,« je nadaljeval MacPhey, »nič novega se ni dogodilo vse do 13. julija, to se pravi do predvečeršnjim. Predvečeršnjim pa je morilec prišel k Irvinu in mu pripovedoval neko izmišljeno bajko o štokljinem gnezdu. Irvin mu je verjel ter vstal zgodaj zjutraj, da bi to gnezdo izsledil. Medtem ko smo jaz in ostale osebe, ki so imele nalogo paziti na bli, bili zaposleni drugod, je on odšel iz šole, da bi se sestel z morilecem na nekem kraju, za katerega sta se dogovorila. Malo kasneje so Irvina našli mrtvega na železniški progi.

Detectiv je dvignil roko in se prijel za svojo ranjeno ramo: »Moja pripoved se blizu h koncu. Včeraj zvečer sem zaslišal, da je razplet te skrivnosti blizu. Ko mi je gospa Bernard-Mosse povedala, da so ji ukradli samokres, sem zaslišal nevarnost. Vedel sem, da se bo v bližini »Pomorskega kompasa« nekaj zgodilo. Iz razlogov, ki jih bom za sedaj prihranil zase, sem hotel sam priti v salon gospe Bernard-Mosse. Gospodična Santaiy je privolila, da gre z menoj in da mi pomaga. Ona bi naj izjavila gospe Bernard-Mosse iz salona. Toda ni prišla do tega, da bi izvršila nalogo, ker je nekdo že prej ustrelil name, ko sem čakal na dvorišču zraven velikega salonskega okna. Gospod Hiff, ki je bil v krčmi, in gospodična Santaiy sta bila tako prijazna,

da sta se pobrigala za mojo rano, ki na srečo ni prav nič nevarna. Glejte, sir Willfrid, to so dogodki, kakor so se razvijali,« je končal detectiv in se obrnil k šefu policije.

Nihče ni znil besedice. Gospodična Santaiy je odprla usta da bi zastavila vprašanje, pa se je premislila. »Preden bi nadaljeval,« je spet začel mirno MacPhey, »bi hotel dognati do kraja podmeno, v katero nekateri izmed vas še verujejo.«

Vzel je z mize izrezek iz časopisa, ki mu ga je dala Sofija. »Vsi mi smo vzeli za možno predpostavko, da so oba umora izvršili člani družine Hellerjev. Pa smo se motili. Prepričal sem se, da smo v zmoti, ko mi je gospodična Sofija ravno prej izročila ta izrezek iz »Saint Pauls Gazette«, ki potrjuje moja odkritja.

Hellerjevi so bili zares sumljivi. Imeli so odlične razloge za maščevanje nad gospodom Bernard-Mossejem. Zares je lahko verjeti, da so nameravali ubiti sinova tega sodnika, da bi se maščevali za smrt svojega brata Bruna. Franc in Ana Heller sta torej osebi, v kateri se lahko sumi, toda dokazalo se je, da sta nedolžna. Ta izrek dokazuje, da je bil Franc Heller ubit pred dvema mesecema.

Detectiv je začel brati na glas časopisno notico. Zgodba o trupu brez glave, ki so ga našli v neki reki na oni strani Atlantskega oceana, je čudno odmevala po pisarni. Ko je MacPhey končal z bra-

njem, je v sobi zavladala moreča tišina. Detectiv je spet povzel besedo:

»Kakor vidite, je bil Franc Heller ubit v Ameriki. Če ima ali če nima to svoje zveze z zločini, ki nas zanimajo, bo ugotovila ameriška policija. Toda ona stvar je gotova: če je bil Franc Heller ubit pred osmimi tedni, potem ni mogel ubiti bratov Mossejev.«

Detectiv je utihnil in pogledal po navzočih.

»Nadaljujte,« je rekel sir Willfrid, ki ni mogel več skriti svoje radovednosti. »Kaj čakate?«

»Že nadaljujem!... Pa govorimo nekoliko o značaju našega zločinca, vsaj o tistih potezih njegovega značaja, ki jih poznamo. Vem, da vam ni mnogo za duševstvo, sir Willfrid, vendar je v tem dejanskem primeru zelo važno. Po prvem umoru nismo mogli prav nič sklepati o morilcu. Umor je bil izvršen »po roditijskem dnevu«, na dan, ko je bilo v šoli dosti tujcev. Vsek je lahko izvedel, kje je Erikova postelja, ne da bi pritegnil naše pozornost. Skratka, morilec je dan za umor sijajno izbral. Ta dan je bilo v šoli toliko ljudi, da ni bilo nič lažjega kakor zamenjati vsako sled.«

Ustavil se je kakor bi pričakoval kako vprašanje ali pripombo. Toda nihče se ni zganil, le gospa Bernard-Mosse je vžgala svojo vžigalnik in si prižgala cigareto.

»Kar zadeva drugi umor,« je nadaljeval MacPhey, »pa že prinaša več luči morilčeve osebnosti. Najprej vemo da je mo-

rilce odlično poznal svojo žrtev. Njemu se je celo posrečilo prepričati Irvina Bernard-Mosseja, da pozna prirodoslovje, edino, kar je dečka zanimalo. Vzemimo na primer, gospe Blouser. Mali je ne bi niti poslušal, če bi mu začela govoriti o kakem štokljinem gnezdu. Sicer pa je ta pripovedka o štokljinem gnezdu zelo poučna. Vaš sin, sir Willfrid, vas je poučil, da v tej okolici sploh ni takih gnezd. Človek, ki bi se razumel na prirodoslovje, bi bržkone vedel toliko, kolikor je vedel vaš sin. Z drugimi besedami, morilec prav za prav ni bil dober poznavalec prirode. To potrjuje tudi dogodek z metuljem.

Sir Willfrid je nekaj zamrmral v znak odobravanja.

»Prav tako smo ugotovili, da se morilec ne razume dosti na medicino. Toda ta drugi umor nam dokazuje nepobitno, da je zločinec odlično poznal življenje v Craigleyju...«

MacPhey si je z roko potegnili skozi nepočesane lase:

»Vedel je, da Irvin navadno vstaja, še preden zvoni zvonec, ki naznanija zajtrk. Vedel je, da bom šel to jutro jaz v vas. Vedel je, da vozi mimo okrog osmih vlak. Vse to nam daje podatke o zločincu. Toda po vsem, kar smo ugotovili, se pojavlja možnost, da je lahko vsak prebivalec te šole izvršil oba umora, ker sta prvi kakor drugi bila izvršena v času, za katerega vsi trdijo, da so spali.«

Detectiv je spet s pogledom prepletal vse prisotne.

Kako so tekle usodne ure za Finsko v Moskvi

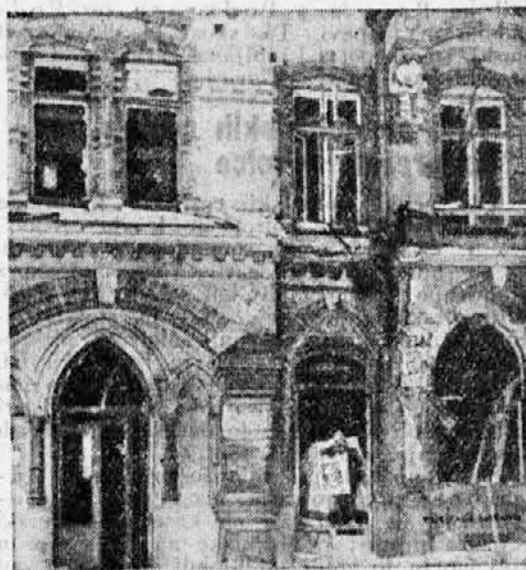
Vodja finskega mirovnega odposlanstva Paasikivi pripoveduje

Na pogled bi mu človek ne prisodil, da je eden od tistih, ki so podpisali najkrvivejšo in najnasilnejšo mirovno pogodbo, kar jih pozna zgodovina. Paasikivi se je s čudovito voljo obvladal in se kazal veselega ter zadovoljnega kakor vsak drugi človek. V nekoliko okorni, vendar dobri francosini nas je vprašal, kaj hočemo vedeti o finskem odposlanstvu, ki je šlo v Moskvo sklepaj mir.

Začet nam je z neko preprostostjo pripovedovati križev pot finskega odposlanstva, ki je šlo v Moskvo, da se ukloni volji mogotca, kateri male Finske ni mogel premagati. Pripovedoval nam je mirno, preprosto, brez dramatičnih gibov.

Iz Helsinkov smo odpotovali pozno popoldne z železnico v Abo. Od tu nas je poneslo posebno finko letalo v Stockholm, dalje pa smo odleteli z norveškim letalom — ki nam ga je dala na razpolago norveška vlada — v Moskvo. Med potjo

so se začela šele naslednjega dne ob dveh popoldne. Čeprav se ne morem pritožiti, da bi med temi razgovori postopali z nami grdo ali surovo, sem odslej naprej živo čutil, kako so razgovori postali hladni.

Uničena stavba nemškega konzulata. Finski vojak drži v rokah sliko kanclerja Hitlerja, ki jo je spalil drobec »zavezniške« granate.

Med zadnjimi pogajanjimi meseca oktobra in med temi je bila velika razlika. Oktobra meseca je bil pri pogajanjih tudi Stalin. Kadij je pipo in sem pa tja posegel v razgovor. Bilo je nekam bolj zaupno ozračje. Pri teh pogajanjih pa Stalin niti enkrat ni bil zraven. Sedaj se je pogajal Molotov sam, zraven pa sta sedela še Zdanov in general Vasiljevski. Ko smo zahtevali nekaj koncesij, je Molotov rekel: »Tak je zakon vojne. Ne pristanem na nobene koncesije. Drugi bi zahtevali od vas še veliko odškodnino.« Samo dvakrat se mu je med pogajanjimi razjasnilo čelo. Enkrat mu je eden od nas rekel, da je Peter Veliki plačal Svedom za del Finske, ki so mu jo ti odstopili, dva milijona dolarjev in da naj tudi sovjetska vlada stori kakor je storil ta veliki vladar Rusije. Molotov pa je odgovoril: »Vprašajte Petra Velikega. Če bo on rekel, bomo pa plačali.« Drugič se mu je zjasnilo čelo, ko je pripovedoval, da je leta 1912. prišel skrivaj v Helsinke, ki da je lepo mesto in mu je zelo všeč. Prav isto je rekel tudi Stalin pri pogajanjih oktobra meseca.

Kosilo je bilo pošteno

Odšli smo iz Kremlija, kjer smo se razgovarjali v Molotovem delovnem kabinetu kakor meseca oktobra. Ko smo prišli v naš »osobnjak«, so nam postregli z imenitnim kosilom. Postrežbo in kuhinjo moram pohvaliti. Servirali so nam kavijar, katerega so nam ponujali pri vsakem obedu. Ob desetih zvečer smo spet odšli v Kremelj. Po prvih dveh razgovorih so se pogajanja nadaljevala. Pri tem smo izčrpno obrazložili pogoje Finske in govorili o načelnih vprašanjih. Ko smo končali, smo pristali na to, da Rusi spreminijo prvotni načrt pogodbe in nam ga dajo, da ga bomo pregledali. Ker je bil drugi dan Molotovov rojstni dan, nas ni sprejel, in mi smo spreminjeni načrt pogodbe vzeli ter razpravljali o njem.

Sovjeti so nekoliko popustili

Casa za premišljevanje smo imeli dovolj, končno pa nismo mogli kaj dosti premišljevat. Z našo vlado smo bili stalno v zvezi in smo jo o vsem sproti obveščali. Ona nam je dajala tudi vsa navodila. Med prvotno in spremenjeno pogodbo ni velike razlike. Sovjeti so popustili pri enem važnem vprašanju in pri nekaterih nebitnih. »Dalje je Paasikivi časnikarjem pripovedoval, da so Sovjeti zahtevali, naj se zgradi železniška proga od Kandalachta do Kaemiärvija. Tega pa ni predvideval načrt, ki so ga širili iz Stockholma. »Sicer pa,« je rekel smehljaje, »so Sovjeti obljubili, da bodo prevažali samo blago.«

O Kuusinenu ni bilo govora

Na vprašanje, kaj je novega v Kuusinenuovi vladi, se je Paasikivi zasmehal in rekel, da je Molotov v začetku razgovorov nekaj omenjal »ljudo finko vlado«, toda pozneje o tem ni bilo več govora. Dne 10. in 11. marca smo še hoteli s Sovjeti razpravljati o besedilu pogodbe. Vsili so nam nekatere spremembe. Molotov je rekel, da bomo podrobnosti pretresali pozneje. Za zdaj je najvažnejše, da se pogodba podpisne in s tem ustavi sovražnost. Videli smo, da je bilo treba pod-

pisati, kar so Sovjeti zahtevali, ali pa pogajanja takoj prekiniti. Ob dveh jutraj nas je dvanajst podpisalo rusko besedilo pogodbe. Odšli smo v naš »osobnjak«, kjer sta do petih jutraj predstavljala rusko besedilo v finskiščino naš tajnik Nykopl in tolmačiča Hakkarainen. Ko smo zopet prišli v Kremelj in podpisali, so nam postregli kot v zameno s kolači. Dne 13. marca smo šli še enkrat v Kremelj podpisat protokol, potem pa smo se podali na pot.

Stiki z državniki veseli

Med našim bivanjem v Moskvi smo srečali tudi nekatere predstavnike velesil, ki pa smo se jih izogibali, ker smo se bali, da ne bi Sovjeti začeli misliti, da vplivajo na nas. Bili so to predstavniki evropskih velesil, toda ne morem povedati, kateri. Na vprašanje, kakšen dojem je odnesel od pogajanj in kakšni se mu Sovjeti zdijo v tem pogledu, je Paasikivi rekel, da ima vsak narod nekaj svojega in tako tudi Rusi. »Pogajati se z njimi, je seveda popolnoma nekaj drugega, kakor pa če se človek pogaja na primer z Danci, Svedi ali Francozi. Jaz bom gotovo spet kmalu tam, ker bo naša vlada poslala mene in Voinoma v Moskvo, da urediva še nekatera nebitvena vprašanja.

Ne smete pa misliti, da je člen 3. pogodbe tak, da se ne bi dal združiti s finkim načrtom in zaključiti pogodba o tistem sodelovanju s Svedsko in Norveško. Ne, o vprašanju nordijske zveze v Moskvi ni bilo govora. Toda jasno je, da se člen 3. nanaša na zvezo, naperjeno proti Moskvi. Naša pogodba pa, gospodje, bo naperjena proti vsemu svetu!

S tako krepko pripombo je Paasikivi svoje pripovedovanje končal in naš razgovor je bil s tem tudi končan

Ostanki velike trgovske hiše v pristaniškem delu Viborga.

Kaj se ljudem med vojno sanja

Ko je bil še mir, so ljudje sanjali navadne, mirne stvari. Vojna pa je tudi tu posegla vmes. Za tiste, ki so nervozni, ki imajo razne ideje, hipohondri in podobni sanjajo isto kakor prej, za druge pa je sanjsko »gradivo« precej obogatelo. Tanki, topovi, jarki, letala, vse to poživlja sanjski repertoar ubogih zemljanov.

Vojski sanjajo kakor otroci: o vsem kar pogrešajo in kar bi radi imeli: o domu, o ženi in o otrokih. Sanjajo kakor revni otroci, ki sanjajo o bogato založenih izložbah, kjer bingljajo klobase, rebera in druge dobrote tega minljivega sveta.

O svojih sanjah pripovedujejo takole:

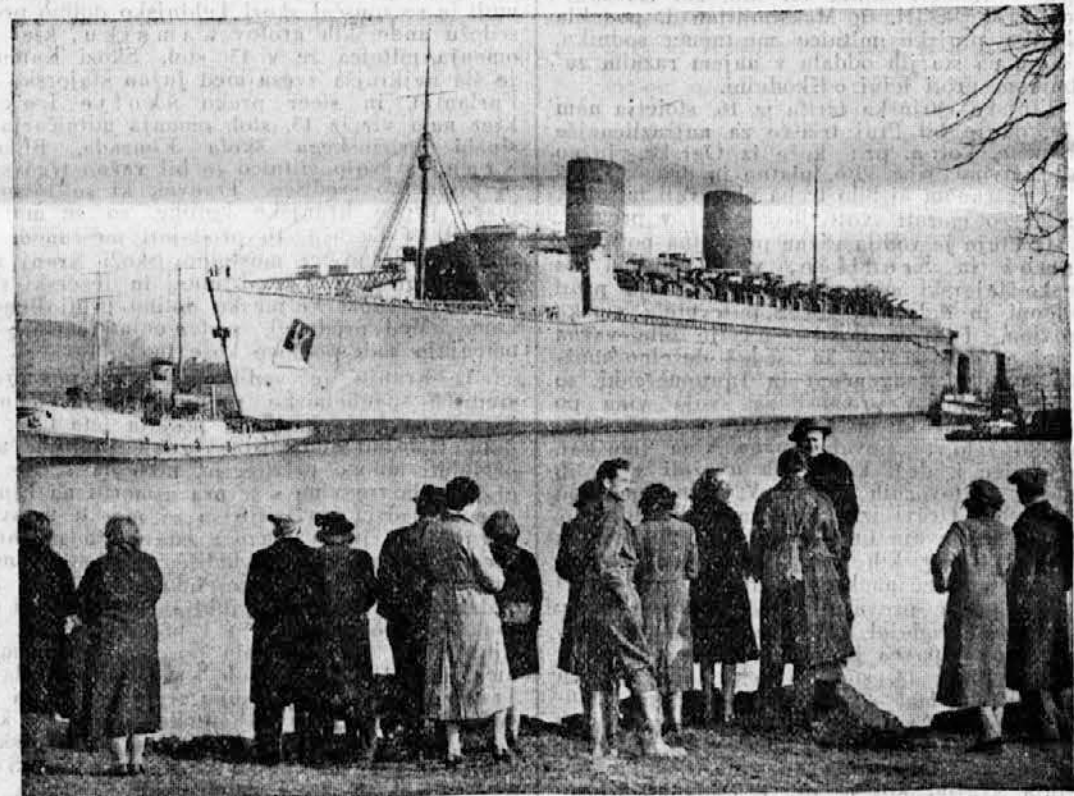
Kaj se sanja vojaku

»Bil sem na velikem travniku, kjer je raslo vse polno prekrasnih rož. Iz bližnje vasi se je čulo ubrano zvonjenje. Bilo je precej vroče, pa ne preveč. Vročina je že pojemala, ker dan se je nagibal h koncu. Mimo mene so hodile žene. Ena izmed njih

sem, da je pes prevrnil steklenico, v kateri je bil eter. Če bi ne bilo vojne, bi sanjal kaj drugega, da bi si mogel raztolmačiti ta odurni vonj.«

Vseučiliški profesor

»Kar se mi je zadnjič sanjalo, nima nobene zveze z vojno. Bil sem ravnatelj nekega gledališča in izmislil sem si zvit način, kako bi prisilil gledalce, da bi ploskali. V gledališče sem dal spustiti komarje. Tako so jih morali gledalci pobijati in ploskati. Seveda komarjem ni nihče mogel dopovedati, da igralcev ne smejo pikati. Toda ti so bili v takem igralnem ognju, da pikanja sploh čutili niso. Nekateri komarji so bili tako nesramni, da so pikali celo igralce pri najbolj ganljivih prizorih. Tako so pikali Romea in Julijo ko sta se poslavljala. Ko se je komar usedel Juliji na nos, je Romeo hrabro zamahnil po njemu in ga zmahnil. Vsako jutro so mi prinesli v dobro zaviti škatli komarje.

Edina slika o odhodu največjega parnika sveta »Queen Elisabeth« iz škotske luke Glasgow v New York, kamor je parnik popolnoma na tistem odplul 26. februarja, komaj na zunaj dodelan. »Queen Elisabeth« ima 85.000 ton. — Ta ponos angleške trgovske mornarice je srečno priplul mimo min in nemških podmornic v Ameriko, s čimer so Angleži presenetili ves svet.

je bila še prav posebno lepa in sem jo pazljivo gledal. Opazil sem, kako se za njenim navideznim smehom skriva jok. Zdelo se mi je, da vidim v njenih očeh nešteto mavric. Solze so padale v travo in ker se je že temnilo, so se zdele, kakor kresnice. Tedaj pa sem se zbudil. Tovariš mi je posvetil z žepno svetilko naravnost v obraz.«

Prodajalka listov sanja

»Pred vojno se mi je večkrat sanjalo o človeku, ki je imel na sredi čela velikansko oko. Mislim, da je bil Ciklop. Pogajal se je igrarjoc na harmoniko proti meni in morala sem plesati. Takoj prvi dan pa, ko je izbruhnila vojna, tega moža ni bilo več. Najbrže so ga poklicali k vojakom. Zadnje noč pa se mi je sanjalo tole: Zopet sem postala mala deklica in sem se igrala ter skakala čez vrvo. Skakala sem vedno hitreje in nazadnje je šlo tako hitro, da se nisem mogla več ustaviti. Nenadno pa so se mi noge zapletle v vrvo in zdelo se mi je, da bom padla. Pa nisem. Znašla sem se na drevesu v vrvo vred in drevesne grče so me strašno tiščale v noge. Pod drevesom pa so se zbirali ljudje in se mi na vsa usta rezali. Kar pristopi k meni dama v večerni obleki in pomoli pod nos rdeč balonček, ki ga je imela v rokah. Pomolila mi ga je pod nos, balonček pa se je s strašnim pokom razletel. Tedaj pa sem se zbudila. Sirene so sporočale letalski napad.«

Telefonistu se sanja

»Sanjalo se mi je o vojni. Nad mano so brnela letala in bombe so padale kakor dež. Ranjenci so kričali in vzdihovali. Nato je sovražnik spustil plin. Nataktni sem si hotel na glavo protiplinsko masko, toda nikakor jo nisem mogel spraviti na glavo. Zdelo se mi je, da me popada slabost in imel sem strašne občutke. Zbudil sem se in videl

Dan so prebili v škatli, zvečer pa se mi jih spustil v dvorano. Veselo so razprostrli krila in zabrenčali po dvorani. Kako je bilo naprej, se pa ne spominjam.«

Kaj se je sanjalo fantku

»Meni se je pa sanjalo, da sem bil z očetom na fronti. Dali so mi puško in boben. Bobnal in streljal sem, kar se je dalo, pa mi nihče ni nič rekel. Bil sem res vojak od glavo do pete, ker sem imel puško in boben. Naenkrat pa prijahata na konjih. Oče pograbi puško in ustreli. Jaz pa zagrabim za boben in lopnem. Oba sta bila na mestu mrtva in ves.

Ko sem se pa zbudil, sem videl, da so bile to samo sanje in da vojne še ni konec.«

Drobne od vsepovsod

Dunaj — drugo največje mesto na svetu. Dunaj si je s priključitvijo okoliških občin povečal svojo površino od 278 km na 1218 km, prebivalcev pa ima nad 2 milijona. Berlin kot drugo po površini največje mesto ima samo 884 km površine, Hamburg 746, Dortmund 271, Köln pa 251 km. Po površini največje mesto na svetu pa je Rim, ki meri 1248 km (40 km več kot Dunaj). Mnogo bolj stisnjena pa so moderna milijonska mesta kot Rio de Janeiro, ki ima 1164 km in Los Angeles s 1124 km.

Parlumični kurjač. Čeprav v eploščnem ni naveda, da bi v prostorih, kjer delajo kurjači, blago dišalo, bo to v bodoče vendar mogoče. Neki ameriški raziskovalec je namreč izumil sintetsko enov, ki kurjačem težko delo vsaj do neke mere olajša. Ta snov, ki jo je imenoval dowertherm A, je mešanica defenila in difenil-oksida ter izpuštevja v določenih temperaturah, pri čemer se prostor napolni z blago dišavo.

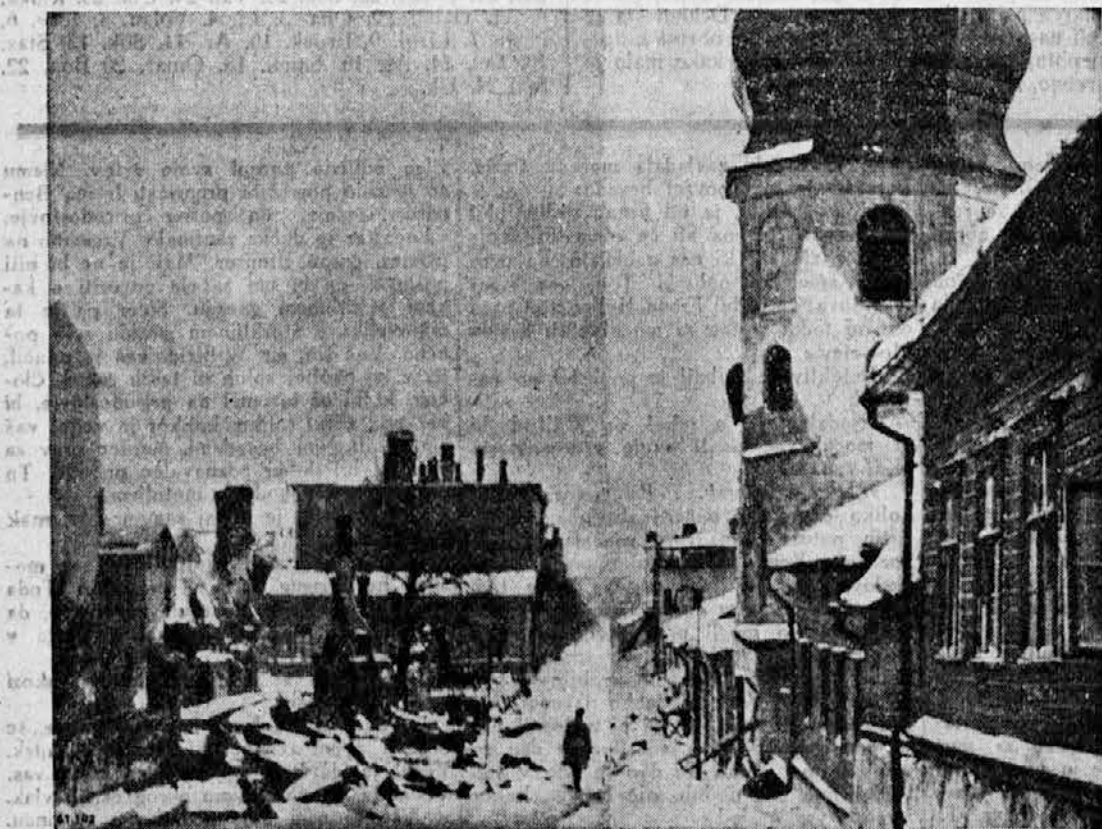

Osrednji stolp starinskega gradu nad Viborgom, na katerem je vse do zadnjega dne vojne vihrala razcefrana, toda slavna finksa zastava.

smo se ustavili v Rigi, kjer je letalo vzelo gorivo. Dne 7. marca ob štirih popoldne smo pristali na moskovskem letališču. Sprejela sta nas šef protokola Barkov in šef komisariata evropskega odseka, Lozovski. Odpeljali smo se v treh krasnih ameriških avtomobilih v ulico Ostrovskaja, kjer so nam dali na razpolago »osobnjak«, razkošno vilo, ki nam je bila namenjena za stanovanje, dokler se bomo mudili v Moskvi. Najbrž je bila ta vila nekad last kakega buržuja, danes pa je last države, v njej stanujejo gosti in odposlanstva, ki prihajajo v Moskvo.

Molotov nam postreže s čajem

V tej vili je bivalo tudi francosko-angleško vojaško odposlanstvo in tudi turški minister Saradoglu je prebival meseca avgusta v njej. Malo smo se odpočili, potem pa so naši tajniki odšli obiskat Molotova, ki je izrazil željo, da bi rad videl mene in Rytija. Odšla sva k njemu v Kremelj. Razgovor se je sukal večinoma okrog lepega vremena. To je bil samo obisk iz vljudnosti in smo se izogibali političnim razgovorom. Molotov je pokazal name s prstom in rekel Rytiju: »Vas ne poznani, oni drugi je pa že star znanec.« Ponudil nama je čaja in pogovor je tekkel kakor sem že omenil. Okoli enajste ure sva se vrnila na najino stanovanje. Bila sva nekako vesela, ker sva bila prepričana, da če bodo tekli nadaljnji razgovori v tako znošenem ozračju kakor ta, bo šlo vse še nekam od rok, brez posebnih težav. Prava pogajanja

Pogled na razdejano mestno središče v Viborgu. Razdejale so ga »osvobodilne« bombe sovjetskega letalstva in težkega topništva, toda navzlic temu so ga mogli sovjeti »zavzeti« šele po sklepu miru.